SAMORZĄD I ADMINISTRACJA W GMINIE SOCHOCIN

WE WCZESNYM ŚREDNIOWIECZU

- We wczesnym średniowieczu obszar współczesnej gminy należał do historycznej dzielnicy Mazowsza.
- Początkowo Mazowsze stanowiło część państwa polskiego.
- Od XIII wieku Mazowsze stało się odrębnym księstwem.

- Mieszko I według Jana Matejki

USTRÓJ WIEJSKI

- Ustrój wiejski opierał się na normach prawa zwyczajowego zwanego później prawem polskim.
- Od XIII wieku wprowadzano nowoczesne formy ustroju wiejskiego – prawo niemieckie.
- Na czele wsi stał sołtys i ława wiejska, wsie posiadały własne sądownictwo i dużą autonomię.
- Ludność wiejska rozliczała się z właścicielem wsi w formie czynszu.

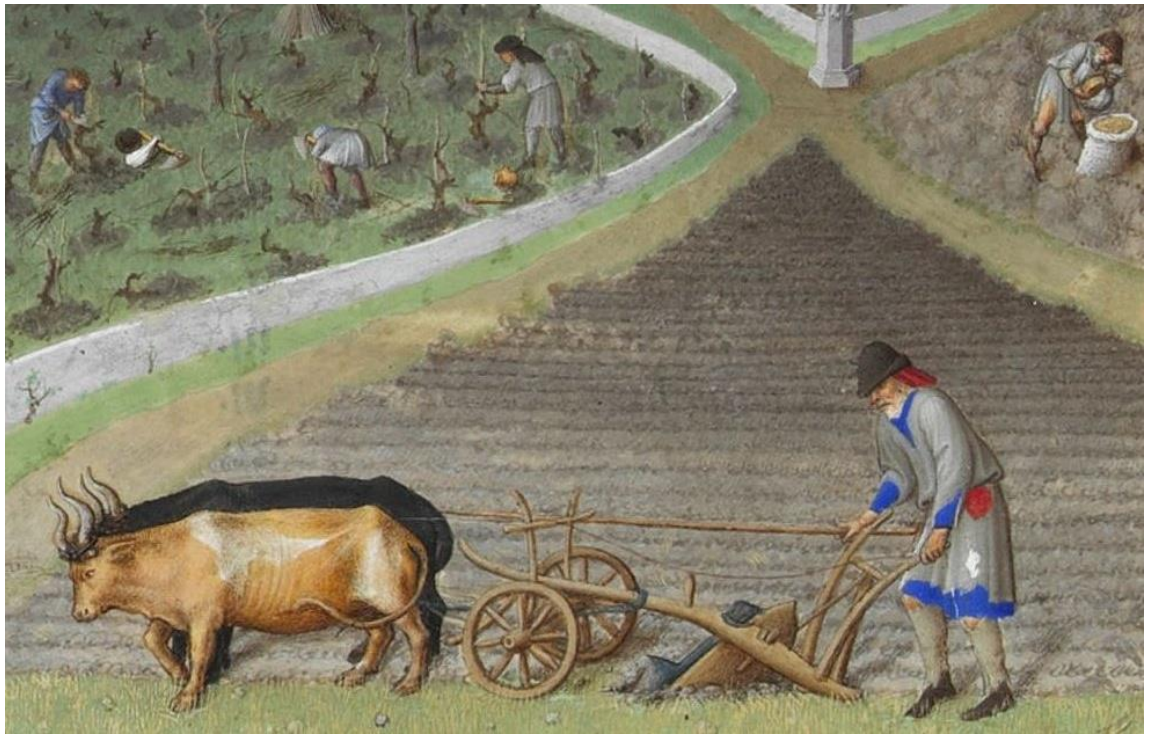

OSADNICTWO

- **W okresie średniowiecza powstało większość miejscowości współczesnej gminy, w tym Sochocin.**
- **W XVI wieku funkcjonowały już miejscowości: Kępa, Gutarzewo, Ciemniewo, Smardzewo, Gromadzyn, Kołoząb, Kuchary, Rzy, Idzikowice, Pruszkowo, Drożdżyn i wiele innych.**
- **Najmniejszą jednostką podziału terytorialnego były parafie katolickie.**
- **Po prawej fragment spisu podatkowego z 1567 roku.**

7b. DISTRICTUS SĄCHOCZENSIS.

Parochia Sąchoczka.

Sąchoczin, z włók miejskich, wł. 7¼, kow. 1.
Kuchari, p. Kobilnicki chorąży zakrocz., wł. 18, 2 włóki wojtowskie.
Rzy, p. Kobilnicki, wł. 21, kow. 1.
Zielona, p. Jocub Wysel, wł. 3.
Wolia, p. Jan Wodinski, wł. 7¼, kow. 1.
Cziemnyewo, p. Wawrziniec Rostkowski, wł. 7, ogr. 4.
Obrąmp, wł. 3½, ogr. 2, 2 cz. po 1 wł., ogr. 1, wł. 1, ogr. 2.
Konracziecz (Kondraiec), p. Jocub Wisel, wł. 7½.

MIASTO SOCHOCIN

- W 1385 roku właściciel wsi Sochocin wyjednał u księcia mazowieckiego Janusza I przywilej nadania praw miejskich.
- Miasto zyskało prawo chełmińskie, które stosowano powszechnie na Mazowszu.
- Prawo chełmińskie było odmianą prawa magdeburskiego (niemieckiego).
- W tym okresie powstał prawdopodobnie kościół parafialny.

- Przykład przywileju miejskiego z tamtego okresu.

USTRÓJ MIEJSKI

- Prawo niemieckie oznaczało przyjęcie nowoczesnych wzorców w organizacji miasta.
- Wyłączono miasto spod prawa polskiego i ustanowiono autonomiczne sądownictwo oraz własne prawa wewnętrzne.
- Na czele miasta stał wójt lub sołtys, urzędy te były dziedziczne.
- Do pomocy wójt lub sołtys posiadał ławników.
- Mieszczanie zajmowali się głównie handlem i rzemiosłem i zrzeszali się w cechach.
- Każde miasto posiadało także pewien obszar gruntów ornych.

- Praca dawnego cieśli według grafiki z epoki.

SOCHOCIN W XV WIEKU

- **Do 1480 roku Sochocin stanowił własność prywatną. Następnie miasto (i okoliczne wsie) zakupił książę mazowiecki Janusz II i włączył do majątku państwowego.**
- **Książę w 1492 roku potwierdził prawa miejskie Sochocina i dodał nowe przywileje.**
- **Zezwolił na odbywanie 2 jarmarków rocznie, nadał miastu dochody z postrzygalni, łaźni i wagi miejskiej.**
- **W 1495 roku Sochocin stał się siedzibą powiatu sądowego (okręgu sądowego).**

- Pieczęć księcia Janusza II

SOCHOCIN W XVI I NA POCZĄTKU XVII WIEKU

- **W 1526 roku Księstwo Mazowieckie zostało włączono do Korony Królestwa Polskiego.**
- **Sochocin stał się miastem królewskim, okresowo dzierżawionym dostojnikom państwowym.**
- **Według lustracji dóbr królewskich z 1564 roku miasto posiadało 23 i pół włóki gruntów, liczyło 82 domy, licząc około 500 mieszkańców.**
- **Większość mieszkańców zajmowała się rolnictwem.**
- **W początkach XVII wieku miała miejsca zaraza oraz pożar. W Sochocinie zaprzestano organizacji targów i jarmarków.**

- Fragment mapy Rzeczpospolitej z 1680 roku

ADMINISTRACJA

- W okresie I Rzeczpospolitej okolice współczesnej gminy należały do powiatu sochocińskiego w ziemi ciechanowskiej i w województwie mazowieckim.
- W Sochocinie zbierały się sądy ziemskie dla szlachty.
- Starosta urzędował w Ciechanowie.
- Sejmik ziemski zbierał się także w Ciechanowie.

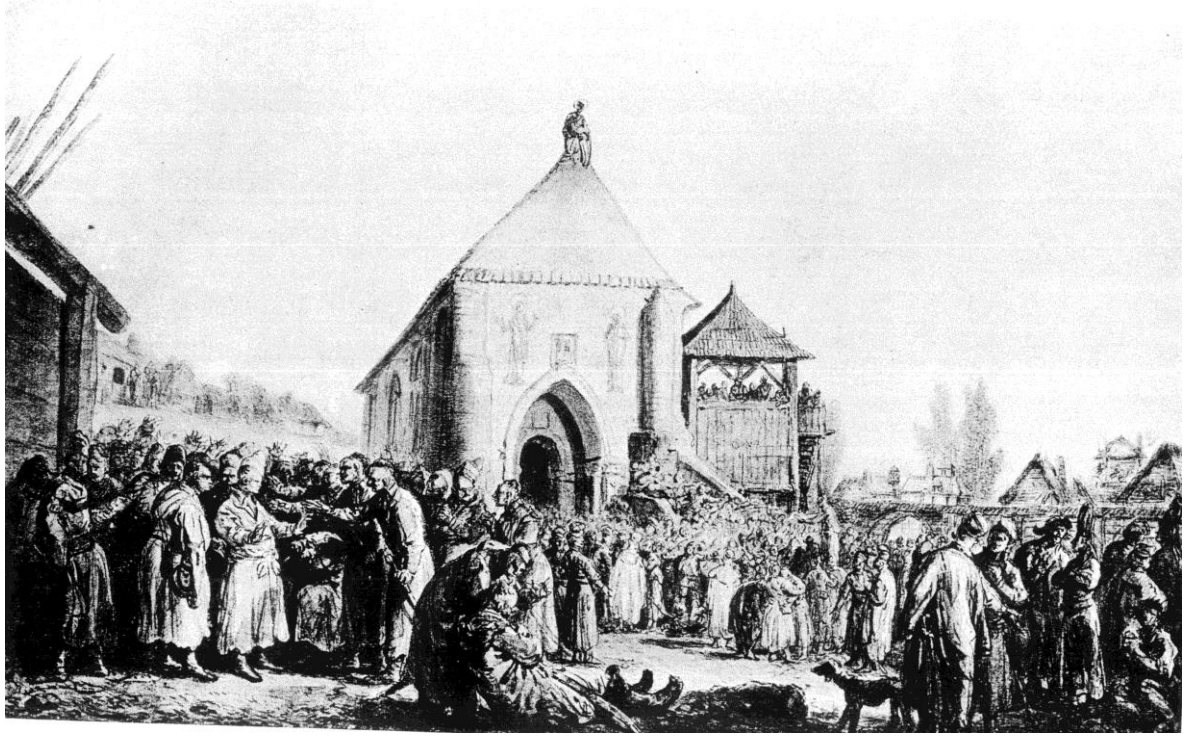

- Sejmik w miasteczku" (rys. Piotr Norblin)

POWIAT SOCHOCIŃSKI

- Powiaty wytworzyły się w Polsce w XV i XVI wieku.
- Były to okręgi sądowe dawnych sądów ziemskich.
- Sądy ziemskie pod przewodnictwem sędziego, podsędka i pisarza rozstrzygały sprawy cywilne szlachty.
- Sądy ziemskie prowadziły także księgi wieczyste.

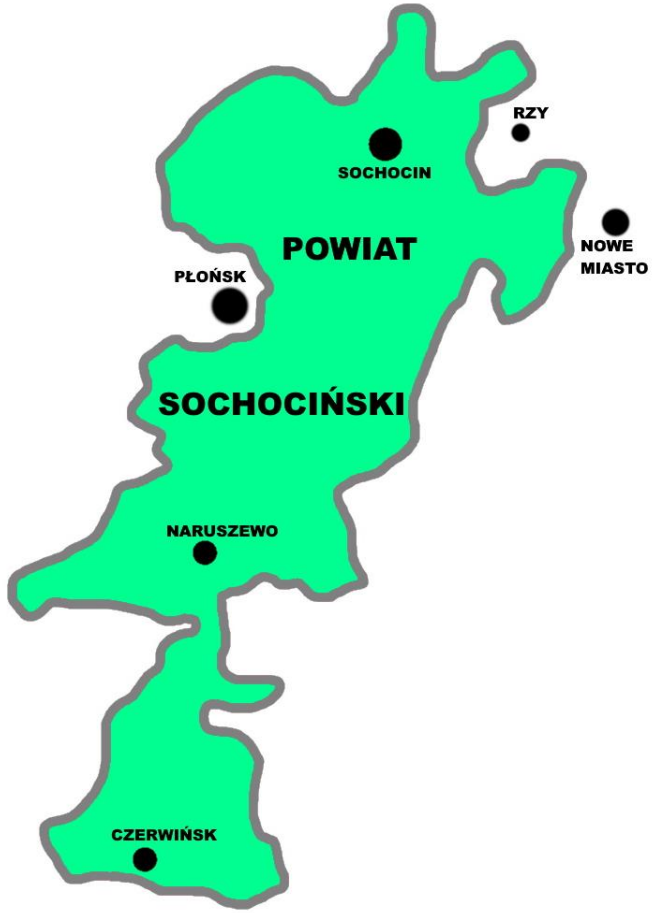

- Powiat sochociński w XVI wieku (opracowanie własne autora)

WIEŚ POLSKA W I RZECZPOSPOLITEJ

- **W okresie XV i XVI wieku polska wieś była dość zamożna i cieszyła się dużymi przywilejami,**
- **Od XVI wieku szlachta, czyli dominujący stan w Rzeczpospolitej, rozpoczęła proces ograniczania praw ludności wiejskiej,**
- **Wiązało się to z powstawaniem folwarków, dużych gospodarstw rolnych, nastawionych na produkcję zboża, na które istniał duży popyt na Zachodzie Europy.**
- **W miejsce dawnych czynszów wprowadzano coraz większą pańszczyznę.**
- **Nawet w tych trudnych czasach wieś posiadała pewną formę samoorganizacji – samorząd gromadzki z własnym sądownictwem pod nadzorem pana.**

- Poniżej zagroda chłopska według rysunku Piotra Norblina.

POTOP SZWEDZKI

- W latach 1655-1660 trwała wojna ze Szwecją.
- Wojna spowodowała ogromne zniszczenia w Polsce, większe niż w okresie II wojny światowej.
- Wsie i miasteczka legły w gruzach.
- Po potopie szwedzkim przeprowadzono w Sochocinie lustrację.
- Według niej grunty miejskie leżały odłogiem.
- Liczba ludności miasta nie przekraczała 100 osób.

Obraz „Szwedzi w Polsce”, Muzeum Państwowe w Łodzi.

DROBNA SZLACHTA

- Dużą część mieszkańców okolic Sochocina stanowiła drobna szlachta.
- Wywodzili się z dawnego rycerstwa mazowieckiego.
- W większości ich status materialny był dość niski.
- Posiadali jednak grunty na własność i mieli prawo głosowania na sejmikach, a także uczestnictwa w elekcjach królewskich.

Rysunek Piotra Norblina, magnat i jego szlacheccy klienci

SOCHOCIN NA ARCHIWALNYCH MAPACH

Francuska mapa z 1752 roku

Fragment mapy Regni Poloniae z XVIII wieku

SOCHOCIN W XVIII WIEKU

- **W XVIII wieku miasto powoli podnosiło się z ruin.**
- **W 1777 roku liczyło 42 domy.**
- **Rozpoczęto w tym czasie budowę ratusza, jednak z powodu braku środków finansowych wstrzymano inwestycję.**
- **Podobnie stało się z budową mostu na Wkrze.**

- Fragment francuskiej mapy *Carte de la Pologne* z 1772 roku

ROZBIORY POLSKI

- W 1795 roku obszary województwa mazowieckiego włączono do państwa pruskiego.
- Również okolice Sochocina włączono do Królestwa Prus.
- Nie trwało to długo, bowiem już w 1807 roku zabór pruski włączono do nowego państwa – Księstwa Warszawskiego – namiastki państwa polskiego.

Sochocin w ramach państwa pruskiego

W KSIĘSTWIE WARSZAWSKIM

- **Początki samorządu gminnego, w naszym tego słowa znaczeniu, sięgają roku 1809 i reform ustrojowych z czasów Księstwa Warszawskiego,**
- **Początkowo gminy wiejskie obejmowały przynajmniej 10 domów wiejskich pozostających pod nadzorem jednego właściciela ziemskiego, który pełnił obligatoryjnie urząd wójta lub też wyznaczał na ten urząd inną osobę.**
- **Wójt pełnił urząd bezpłatnie, sprawował władzę urzędową nad podległą mu ludnością, wykonywał polecenia władz zwierzchnich, zbierał podatki itp..**

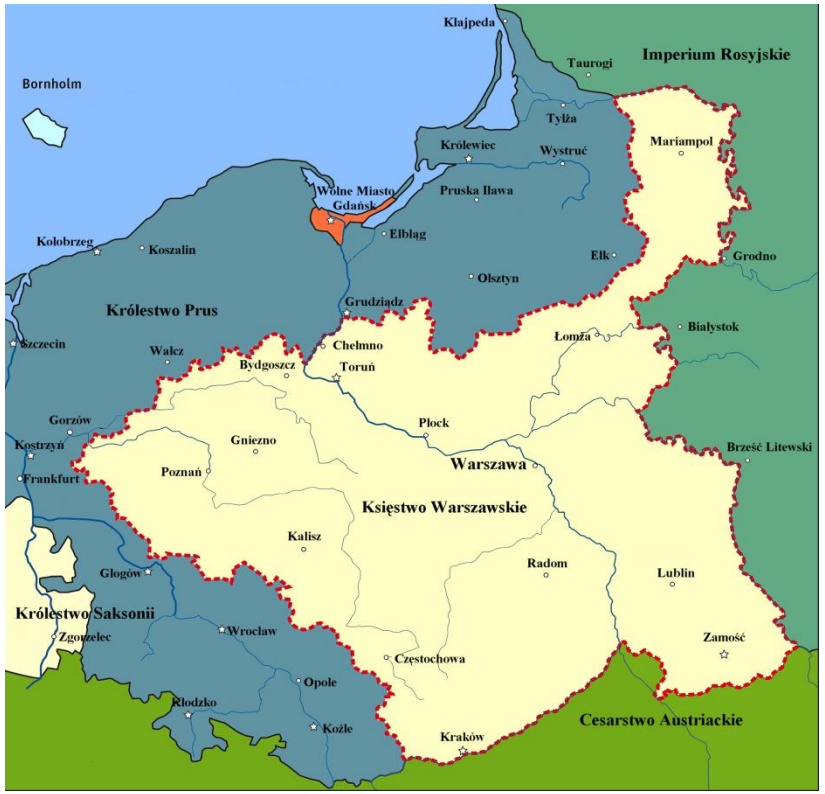

POCZĄTKI SAMORZĄDU GMINNEGO

- Po upadku Księstwa Warszawskiego, w 1815 roku, powołano Królestwo Polskie - państwo zależne od Rosji
- W nowym państwie zachowano dawne rozwiązania ustrojowe na najniższym poziomie,
- Wójtami – urzędnikami państwowymi - pozostawali właściciele ziemscy lub przedstawiciele drobnej szlachty,
- W poszczególnych wsiach powoływano sołtysów, pomocników wójta,
- Ludność wiejska była zależna od ziemian,
- Każda większa wieś na obszarze dzisiejszej gminy stanowiła oddzielną gminą wiejską,

- Obszary współczesnej gminy na mapie z 1820 roku

FRAGMENT DEKRETU O WÓJTACH Z 1818 ROKU

W Imieniu Nayiaśnieyszego

A L E X A N D R A I.

Cesarza Wszech Rossyi

Króla Polskiego etc. etc. etc.

Xiąże Namiestnik Królewski w Radzie Stanu.

W uzupełnieniu artykułu 84. Konstytucyi, po wysłuchaniu zdania ogólnego zgromadzenia Rady Stanu postanowiliśmy i stanowiemy co następuie.

Artykuł 1.

Każda wieś mieć może oddzielnego wóyta byleby się naymniéy z dziesięciu dymów mieszkalnych składała.

Artykuł 2.

Części prywatne we wsiach i części do publicznych instytutów należące skoro dziesięć dymów składaią, mogą bydź pod zarządzenie osobnego wóyta oddane.

Artykuł 3.

Osady mniéy iak dziesięć dymów maiące i wszelkie drobnieysze części wieyskie pod zarządzenie naybliższego wóyta oddane będą. Gdyby zaś osady lub części takowe stykały się o granicę lub niedaleko były położone od głównieyszych włości tegoż samego właściciela, wtedy stosownie do artykułu 79 organizacyi Władz Administracyinych z dnia 3. Lutego 1816 r. mogą bydź z niemi w iednę gminę połączone.

Artykuł 4.

Kilka i kilkanaście wsi do iednego Dominium należących, mogą bydź razem w iedną gminę złączone i przez iednego wóyta zarządzane.

SOCHOCIN W PIERWSZEJ POŁOWIE XIX WIEKU

- W pierwszej połowie XIX wieku Sochocin stanowił niewielki ośrodek miejski.
- Było to miasto rządowe w Królestwie Polskim.
- Na czele władz miasta stał burmistrz i rada miejska.
- W 1827 roku Sochocin liczył 49 domów i 476 mieszkańców.
- W 1858 roku miasto posiadało 74 domy (1 murowany) oraz 889 mieszkańców, w tym 329 Żydów i 41 Niemców.

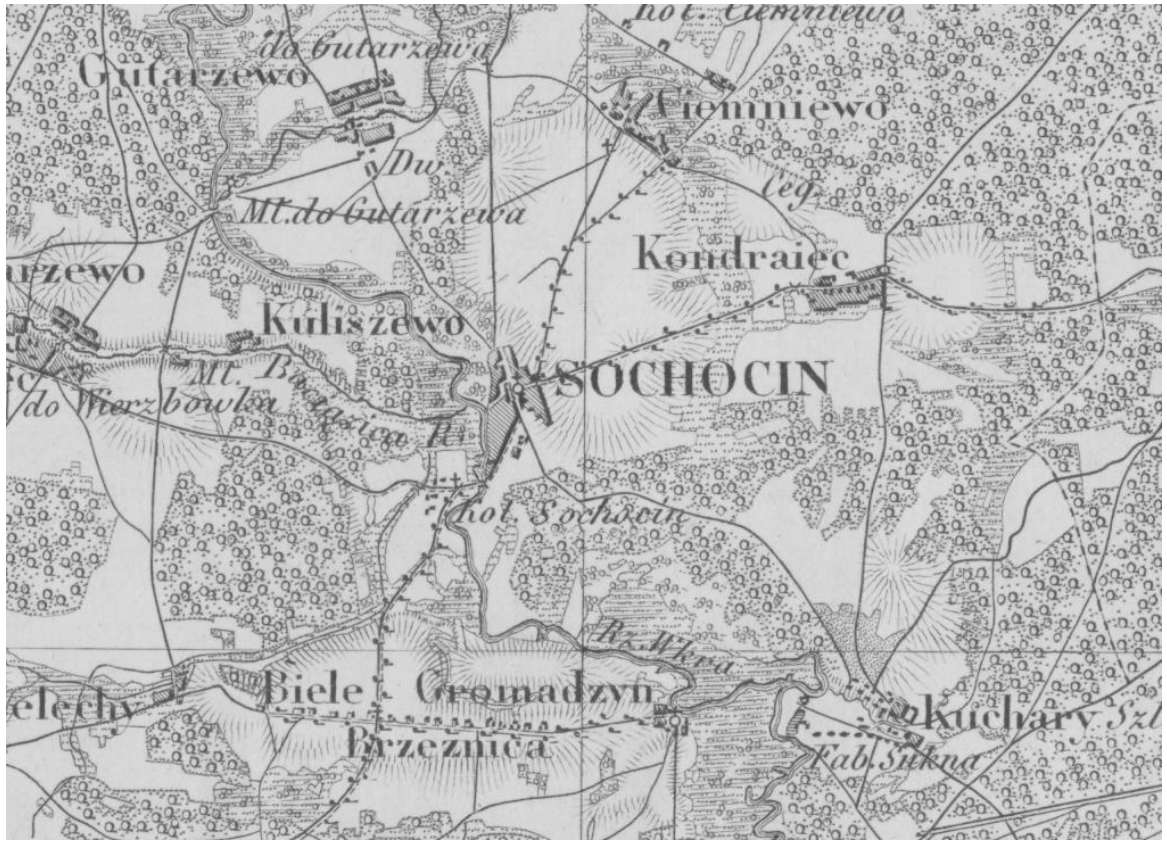

ARCHIWALNY DOKUMENT Z 1810 ROKU DOTYCZĄCY SOCHOCINA

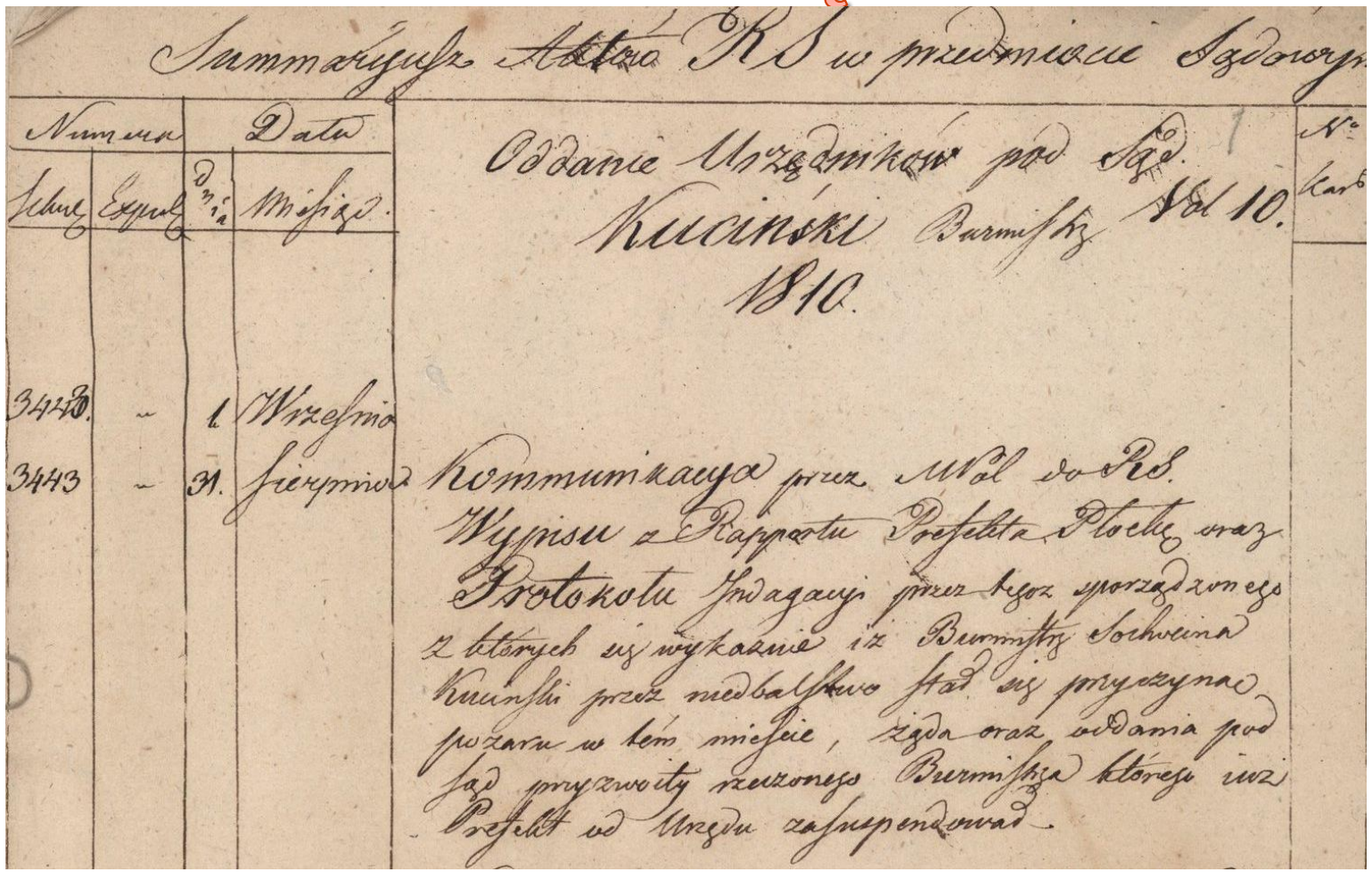

Summaryusz Aktów RS w przedmiocie Sądowych

Numer Sekwencyjny	Numer Expedycyjny	Data Dnia	Miesiąc	Oddanie Urzędników pod Sąd. Kucinski Burmistrz 1810.	No. karty
3428.	–	1.	Wrzesnia		
3443	–	31.	Sierpnia	Kommunikacya przez Wal do RS. Wypisu z Rapportu Prefekta Płocka oraz Protokołu Śledczego przez tegoż sporządzonego z których się wykazuje iż Burmistrz Sochocina Kucinski przez niedbalstwo stał się przyczyną pożaru w tem mieście, zgoda oraz oddania pod Sąd przyzwoity rzeczonego Burmistrza którego iuż Prefekt od Urzędu zasuspendował.	

HERB SOCHOCINA

- Tradycją polskich miast było posługiwanie się herbem.
- Już w XV wieku Sochocin posiadał własny herb, jednym z jego elementów była pięciolistna róża.
- Od XVI wieku posługiwano się podobnym herbem (bezlistna róża).
- W okresie rozbiorowym władze rosyjskie zaprojektowały zupełnie nowy herb z elementami architektonicznymi, jednak projekt ten nie wszedł w życie.
- Uchwałą Komisji Heraldycznej z 2013 roku zatwierdzono współczesny herb, który nawiązuje do dawnych wzorów.

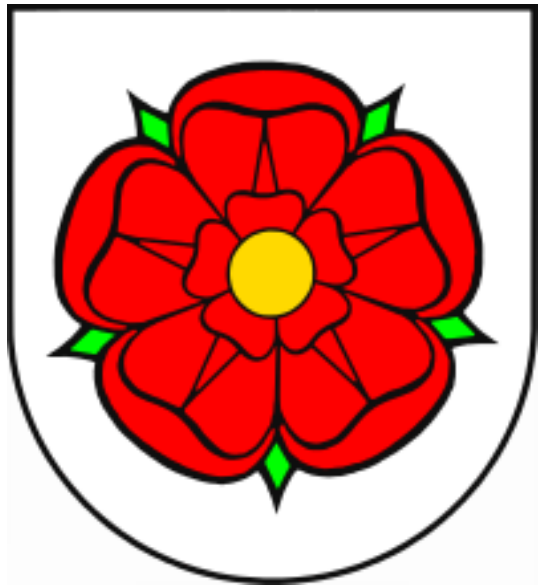

USTRÓJ WIEJSKI PO 1859 ROKU

- Od 1859 roku wprowadzono większe terytorialnie gminy wiejskie, liczące przynajmniej 50 domów, także z różnych majątków ziemskich.
- Starano się wyznaczać na wójtów osoby przygotowane na to stanowisko.
- Poszczególne wsie mogły odtąd same wybierać sołtysów.

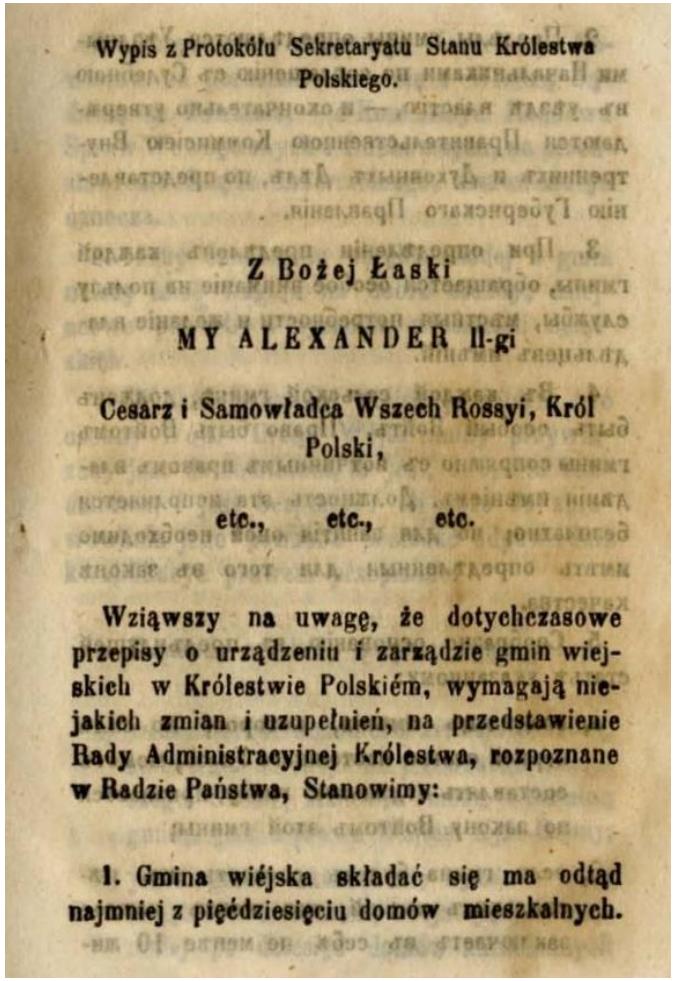

Wypis z Protokółu Sekretaryatu Stanu Królestwa Polskiego.

Z Bożej Łaski

MY ALEXANDER II-gi

Cesarz i Samowładca Wszech Rossyi, Król Polski,

etc., etc., etc.

Wziąwszy na uwagę, że dotychczasowe przepisy o urządzeniu i zarządzie gmin wiejskich w Królestwie Polskiém, wymagają niejakich zmian i uzupełnień, na przedstawienie Rady Administracyjnej Królestwa, rozpoznane w Radzie Państwa, Stanowimy:

1. Gmina wiéjska składać się ma odtąd najmniej z pięćdziesięciu domów mieszkalnych.

REFORMY PAŃSTWA

- **W latach 1859-1867 przeprowadzono liczne zmiany w podziale gminnym. Początkowo powołano więcej gmin, część z nich wkrótce zlikwidowano, skomasowano w większe jednostki.**
- **W latach 1863-1864 miało miejsce powstanie styczniowe.**
- **W 1864 roku władze Królestwa Polskiego przeprowadziły uwłaszczenie gruntów dworskich, ziemia stała się własnością użytkowników.**
- **Uwłaszczenie zmieniło zupełnie stosunki gospodarcze na wsi.**

UKAZ O UWŁASZCZENIU

Ukaz o urządzeniu Włościan.

z Bożej Łaski

MY, ALEXANDER II-gi,

Cesarz i Samowładca Wszech Rossyi,
Król Polski, Wielki Xiążę Finlandzki,
etc., etc., etc.

Objawiamy wszystkim Naszym wiernym poddanym w Królestwie Polskiem:

Najdostojniejszy Rodzic Nasz, w nieustannej troskliwości o pomyślność powierzonych Mu ludów, zwracał ciągle szczególną uwagę na najliczniejszą a najmniej obdarzoną klassę rolników. Przystępując do jej urządzenia

Указъ объ устройствѣ крестьянъ.

Божіею Милостію

МЫ, АЛЕКСАНДРЪ II-ой,

Императоръ и Самодержецъ Всероссійскій,
Царь Польскій, Великій Князь Финляндскій,

и проч., и проч., и проч.

Объявляемъ всѣмъ вѣрнымъ подданнымъ Нашимъ въ Царствѣ Польскомъ:

Августѣйшій Родитель Нашъ, въ непрестанномъ попеченіи о благѣ ввѣренныхъ Ему народовъ, всегда обращалъ особенное вниманіе на самое многочисленное и наименѣе обезпеченное сословіе земледѣльцевъ. При-

CAR ALEKSANDER II ROMANOW

REFORMY ADMINISTRACJI

- W marcu 1864 roku, na podstawie carskiego ukazu „o urządzeniu gmin wiejskich” nadano znaczne uprawnienia funkcjonującym do tej pory gminom, oddzielając je od władzy właścicieli ziemskich.
- W 1866 roku powołano nowe powiaty i gubernie. Wśród nich powiat płoński w guberni płockiej.
- W tym okresie powołano gminę wiejską Smardzewo (Smarzewo) obok funkcjonującego miasta Sochocina.

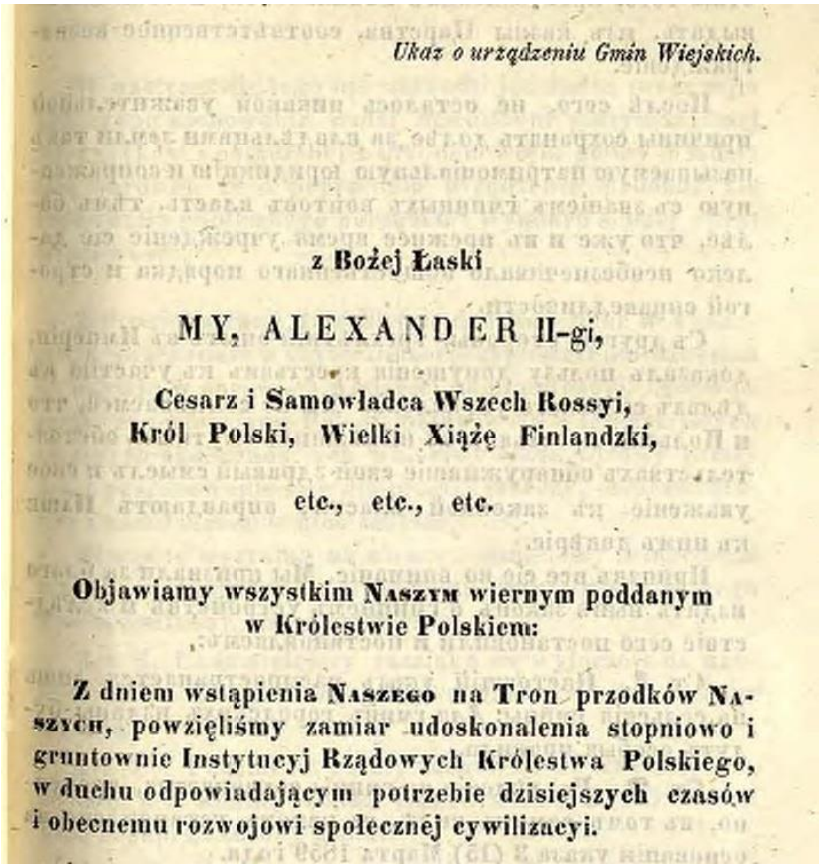

Ukaz o urządzeniu Gmin Wiejskich.

z Bożej Łaski

MY, ALEXANDER II-gi,

Cesarz i Samowładca Wszech Rossyi,
Król Polski, Wielki Xiążę Finlandzki,

etc., etc., etc.

Objawiamy wszystkim Naszym wiernym poddanym
w Królestwie Polskiem:

Z dniem wstąpienia Naszego na Tron przodków Naszych, powzięliśmy zamiar udoskonalenia stopniowo i gruntownie Instytucyj Rządowych Królestwa Polskiego, w duchu odpowiadającym potrzebie dzisiejszych czasów i obecnemu rozwojowi społecznej cywilizacyi.

NAGŁÓWEK AKTU PORZĄDKUJĄCEGO ADMINISTRACJĘ PAŃSTWA

— 359 —

W Imieniu Najjaśniejszego

A L E X A N D R A II-go,

Cesarza i Samowładcy Wszech Rossyi, Króla Polskiego,

Wielkiego Księcia Finlandzkiego,

etc., etc., etc.,

Komitet Urządzający w Królestwie Polskiém.

Zważywszy, że od czasu wydania przez Komitet Urządzający postanowienia z dnia 5 (17) Stycznia 1867 r. o rozgraniczeniu powiatów nowych dziesięciu gubernij Królestwa Polskiego, zaszły zmiany w składzie i położeniu niektórych gmin, tudzież, że w nazwach tychże wcisnęły się pomyłki przy drukowaniu rzeczonego postanowienia, Komitet Urządzający postanowił i stanowi:

Art. 1. Powiaty Królestwa Polskiego składają się z następujących miast i gmin wiejskich:

AKT POWOŁANIA GMIN W KRÓLESTWIE POLSKIM

Wersja rosyjska

8. *Плонскій уѣздъ.*

Города: Плонскъ, Сохоцинъ, Закрочимъ, Червинскъ, Новемясто.

Сельскія гмины: Дзектаржево, Сарбево, Секлюки, Крыскъ, Сарново, Нацпольскъ, Выходцъ, Залуски, Войты-Замосьце, Шумлянъ, Блендовко, Помѣхово, Кухары, Смаржево, Селецъ, Строженцинъ, Модзеле.

Wersja polska

8. *PowiatPłonski.*

Miasta: Płonsk, Sochocin, Zakroczym, Czerwińsk, Nowe-miasto.

Gminy wiejskie: Dziektarzewo, Sarbiewo, Siekluki, Krysk, Sarnowo, Nacpolsk, Wychodc, Załuski, Wójty-Zamoście, Szumlin, Błędówko, Pomiechowo, Kuchary, Smarżewo, Sielec, Stróżęcin, Modzéle.

ODEBRANIE PRAW MIEJSKICH

- **Po reformie ustroju gminnego, powołaniu nowych powiatów i guberni postanowiono zająć się także kwestią miast, a głównie ich liczby w Królestwie Polskim było ich bowiem bardzo dużo, większość z nich powstało jest w średniowieczu i borykały się ze stagnacją gospodarczą. Wynikało to z tego, że miasta obciążano tradycyjnie wieloma opłatami i podatkami. Były to na przykład: targowe, jarmarczne, rogatkowe, kopytkowe, kamienne, dyszlowe, wjazdowe, polanowe i inne,**
- **W opublikowanym w dniu 1 czerwca 1869 roku ukazie carskim czytamy: (…)** ***dostrzegliśmy, że w liczbie 452 miast królestwa, znajduje się wiele takich, które chociażby nazywają się miastami, jednakże z powodu nieznacznej liczby mieszkańców, małego rozwoju przemysłu i niedostateczności dochodów w rzeczywistości nie mają znaczenia miast i niegdyś zaliczane były do nich, dlatego tylko, że według ówczesnych praw miejscowych tylko w miastach dozwolone było prowadzenia handlu i rzemiosł***

ODEBRANIE PRAW MIEJSKICH

- **Wydano zatem ukaz carski, według którego polecono „Komitetowi do spraw Królestwa Polskiego”, aby miasta, które *z powodu nieznacznej liczby mieszkańców, małego rozwoju handlu niedostatecznych dochodów nie mają w rzeczywistości znaczenia miast, przemianować na osady miejskie i zastosować wobec nich moc ukazu z dnia 19 lutego 1864 roku o urządzeniu gmin wiejskich jako też wszystkich wydanych w jego rozwinięciu postanowień.***
- **Na mocy decyzji Komitetu Urządzającego Królestwa Polskiego z 1869 roku Sochocin stracił prawa miejskie, jednak zyskał status osady miejskiej. Zachował dawne przywileje, na przykład do organizowania targów i jarmarków, z których zyski zasilały kasę osady.**
- **Osadę miejską włączono do gminy wiejskiej Smardzewo. Nową gminę nazwano Sochocin.**
- **Władze motywowały odebranie praw miejskich przyczynami ekonomicznymi, lecz w powszechnym odczuciu były to represje za udział mieszkańców w powstaniu styczniowym.**

ODEBRANIE PRAW MIEJSKICH

W Imieniu Najjaśniéjszego

A L E X A N D R A II-go,

Czesarza i Samowładcy Wszech Rossyi, Króla Polskiego,

Wielkiego Księcia Finlandzkiego,

etc., etc., etc.,

Komitet Urządzający w Królestwie Polskiem.

Na zasadzie Najwyższego ukazu z dnia 1 czerwca 1869 r., o przemianowaniu osiadłości niemających charakteru miejskiego w gubernijach Królestwa Polskiego na osady,—komitet urządzający, na przedstawienie członka-zawiadującego czynnościami komitetu urządzającego, postanowił i stanowi:

I. Istniejące w gubernji płockiej miasta: Bodzanow, Drobin i Bielsk w powiecie płockim; Sochocin, Czerwinsk i Nowe-Miasto w powiecie płońskim; Skempe, Bobrowniki i Kikoł w powiecie lipnowskim; Dobrzyń nad Drwęcą w powiecie rypińskim; Kuczbork, Szrensk i Radzanów w powiecie mławskim; Bieżuń, Żuromin i Raciąż w powiecie sierpeckim; Janow i Chorzele w powiecie prasnyszskim,—zamienić na osady, z zastosowaniem następujących środków co do urządzenia w nich zarządu gminnego, w ścisłem zastosowaniu się do Najwyższego ukazu z dnia 19 lutego (2 marca) 1864 r.

2. w powiecie płońskim:

Sochocin włączyć do gminy Smarzewo z przemianowaniem tej ostatniej na gminę Sochocin; Czerwinsk do gminy Sielce i Nowe-Miasto do gminy Modzele.

ADMINISTRACJA LOKALNA

- Od 1893 roku powiat płoński został przesunięty z guberni płockiej do guberni warszawskiej
- Poniżej mapa z przełomu XIX i XX wieku:

- opis gminy Sochocin z 1890 roku

dusz. Ś. gmina należy do sądu gm. okr. III, ma 11,252 mr. obszaru, 433 dm., 5108 mk. W gm. znajdują się dwa kościoły, synagoga, 1 dom modlitwy ewang., 2 szkoły, urząd gm., 2 młyny wodne, gorzelnia, cegielnia, tartak, 4 wiatraki, 6 karczem. W skład gm. wchodzą: Antonowo-Korzeń, Baraki Wolińskie, Budy-Ciemniewskie, Biele-Brzeźnica, Cwiklin, Ciemniewo, Cieciorki, Gromadzyn, Gutarzewo, Jesionka, Kępa, Koziminy (lit. A B i C), Kondrajec, Milewo, Smardzewo, Sochocin, Wierzbówiec, Zielona, Żelechy. 2.) **S.** al. *So-*

USTRÓJ GMINY PO 1864 ROKU

- Gmina po 1864 roku stanowiła podstawową jednostkę administracyjną kraju.
- Na gminę składały się gromady (sołectwa) na czele z sołtysami oraz folwarki (majątki ziemskie), gdzie wszelkie funkcje sprawował właściciel ziemski.
- Gminy wypełniały zadania narzucone przez państwo, ale też zarządzały swoim majątkiem, szkolnictwem lokalnym.
- Najważniejszym organem gminy było zebranie gminne – zgromadzenie ogółu mieszkańców gminy posiadających grunty,
- Na poziomie gromady organem uchwałodawczym było zebranie gromadzkie, w skład którego wchodzili tylko posiadacze gruntów.

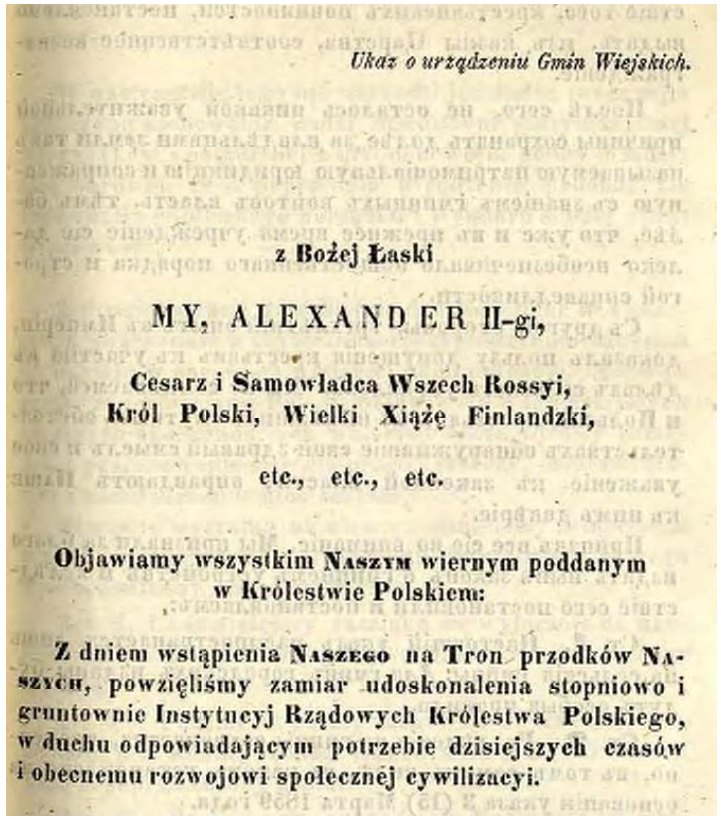

Ukaz o urządzeniu Gmin Wiejskich.

z Bożej Łaski

MY, ALEXANDER II-gi,

Cesarz i Samowładca Wszech Rossyi,
Król Polski, Wielki Xiążę Finlandzki,

etc., etc., etc.

Objawiamy wszystkim Naszym wiernym poddanym
w Królestwie Polskiem:

Z dniem wstąpienia Naszego na Tron przodków Naszych, powzięliśmy zamiar udoskonalenia stopniowo i gruntownie Instytucyj Rządowych Królestwa Polskiego, w duchu odpowiadającym potrzebie dzisiejszych czasów i obecnemu rozwojowi społecznej cywilizacyi.

USTRÓJ GMINY 1864-1918

- Na czele władz gminy stał wójt wybierany przez zebranie gminne na okres 3 lat.
- Zastępcą wójta był podwójci, także wybierany przez zebranie gminne.
- Wybór wójta i podwójciego musiał być zatwierdzony przez władze powiatowe.
- Wójt składał przysięgę służbową przed naczelnikiem powiatu.
- Na czele gromady stał sołtys oraz podsołtys.
- Funkcjonował urząd gminy na czele z pisarzem (sekretarzem).
- Sekretarz bywał najlepiej wykształconym urzędnikiem gminy.

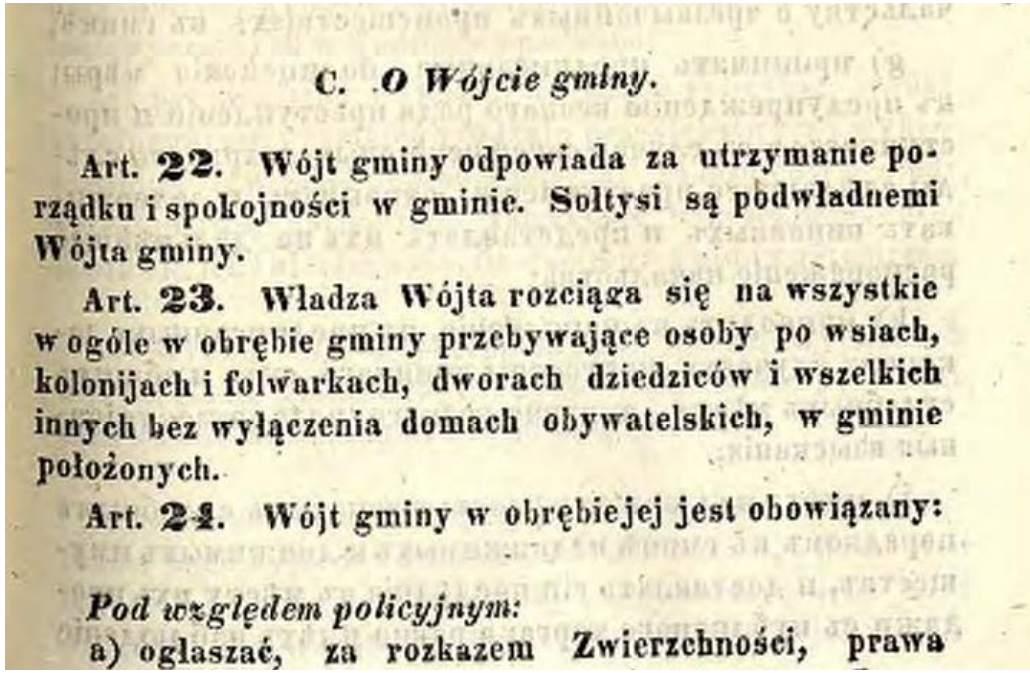

C. *O Wójcie gminy.*

Art. 22. Wójt gminy odpowiada za utrzymanie porządku i spokojności w gminie. Sołtysi są podwładnemi Wójta gminy.

Art. 23. Władza Wójta rozciąga się na wszystkie w ogóle w obrębie gminy przebywające osoby po wsiach, kolonijach i folwarkach, dworach dziedziców i wszelkich innych bez wyłączenia domach obywatelskich, w gminie położonych.

Art. 24. Wójt gminy w obrębiejej jest obowiązany:

Pod względem policyjnym:

a) ogłaszać, za rozkazem Zwierzchności, prawa

SZKOLNICTWO GMINNE

- **Do najważniejszych uprawnień dawnych gmin należało szkolnictwo podstawowe.**
- **Warunki działalności szkolnictwa często były skandaliczne.**
- **Szkolnictwo było obowiązkowe dla dzieci w wieku szkolnym, jednak nie pilnowano tego.**
- **Często dzieci nie uczęszczały do szkoły, ponieważ były potrzebne w gospodarstwie.**
- **Szkolnictwo było narzędziem rusyfikacji, uczono tylko w języku rosyjskim na dość niskim poziomie.**

- Typowy budynek szkolny z okresu zaboru rosyjskiego.

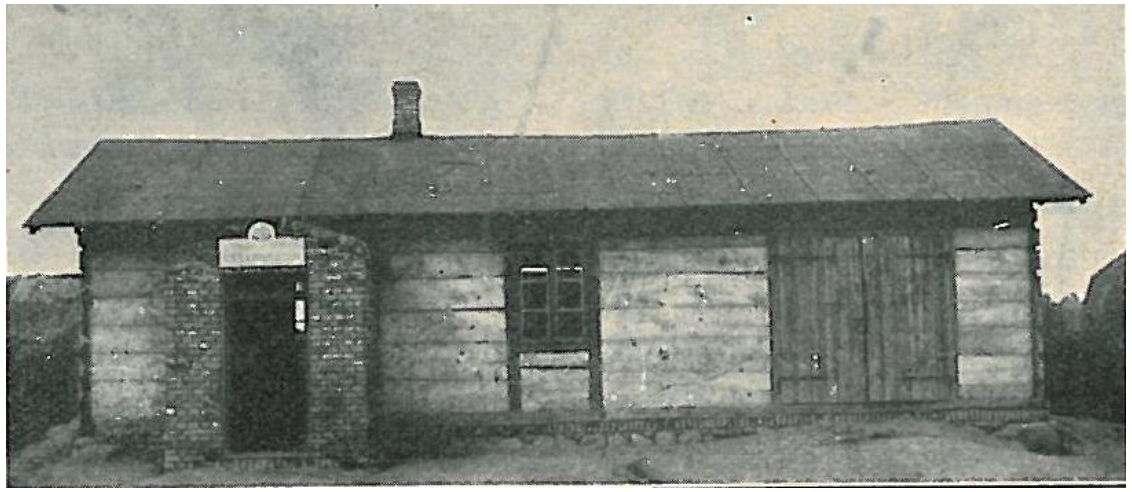

INFRASTRUKTURA GMINNA

- **W tamtym okresie drogi gminne były wyłącznie gruntowe.**
- **Naprawiano je za pomocą szarwarków, czyli obowiązkowej pracy gospodarzy z danej gromady.**
- **Budynki murowane na terenach wiejskich praktycznie nie były spotykane.**
- **Powszechnie zdarzały się pożary.**
- **Stan higieny i zdrowotności był bardzo niski.**

- Wieś polska na początku XX wieku

SOCHOCIN NA PRZEŁOMIE XIX I XX WIEKU

- **Zniesienie praw miejskich nie wpłynęło na rozwój osady miejskiej.**
- **W 1890 osada miejska Sochocin liczyła 106 domów i 1 498 mieszkańców.**
- **Dzięki napływowi ludności żydowskiej i rozwojowi rzemiosła (guzikarstwo) Sochocin zachował miejski charakter.**

- **Opis Sochocina z 1890 roku**

Sochocin 1.) właściwie *Sąchocin*, 1402 r. *Sanchoczino*, os. miejska, dawne wójtowstwo i wś nad rzką Wkrą, pow. płoński, gm. i par. Sochocin, odl. 8 w. na płn.-wschód od Płońska, posiada kościół par. drewniany, synagogę, szkołę początkową, urząd gm., gorzelnię, 106 dm., 1498 mk., 1566 mr. ziemi do mieszczan i wójtowstwa należącej (100 mr. nieuż.) Gleba piaszczysta przeważnie. S., wś, ma 18 dm., 156 mk., 410 mr. W 1827 r. miasteczko miało 49 dm., 476 mk; wś 4 dm., 34 mk.; 1858 r. było 74 dm. (1 murow.), 889 mk. (329 żydów i 41 Niemców). S. wraz z poblizkiemi

OPIS SOCHOCINA Z 1902 ROKU

359. Sochocin.

Osada, dawniej miasteczko, nad rz. Wkrą, w gub. warszawskiej, powiecie płońskim, o 17 w. od st. kolejowej Gąsocin odległa. Domów 138. Ludności 1750, a w tej liczbie 75% żydów. Książe Janusz w r. 1385 wydał przywilej miejski na założenie S., lecz brakło na razie chętnych osadników i dopiero w r. 1415 znajdujemy wzmiankę o tworzącem się miasteczku. W r. 1616 uboga mieścina włączona została do dóbr stołowych królewskich, a w r. 1677 Jan III Sobieski nadał nowe przywileje i potwierdził dawne. Obecnie jest to czysta, brukowana osada. Ludność chrześcijańska trudni się rolnictwem, a żydzi handlem. Od lat kilku ludność zajęła się też fabryka-

cyą guzików i spinek z masy perłowej. W r. 1900 było tu 16 warsztatów tego rodzaju, zatrudniających 250 robotników. Kościół parafialny istniejący od XIV w. został rozebrany, a na jego miejscu w r. 1859 wystawiono nowy, drewniany, okolony parkanem z kamienia polnego i bramą w stylu gotyckim. Prócz tego w osadzie istnieje synagoga, szkoła początkowa, urząd i sąd gminny. Stacya pocztowa w Płońsku. Jarmarków 6.

FRAGMENT CZASOPISMA „GAZETA RZEMIELŚNICZA” Z 1903 ROKU

Guzikarze w Sochocinie.

Wyszła w roku bieżącym książka p. S. Posnera, pod tytułem „Drogi samopomocy społecznej”.—Treść jej bardzo ciekawa, odnosi się do stosunków wiejskich przeważnie. Wyjmujemy z niej przecież to, co nas bliżej obchodzić może, to jest, wiadomości o guzikarzach w Sochocinie, osadzie w gub. Warszawskiej, w powiecie Płońskim.

Przemysł guzikarski jest złożony i obejmuje kilka kategoryj pracowników.

Na pierwszem miejscu znajdują się kapitaliści (t. z. *fabrykanci*). Przemysł ten bowiem wymaga pewnego kapitału i trzeba zakupić tokarnie, masę do wyrobu guzików i t. d. Fabrykant rozporządza pewną ilością (najwyższa norma obecnie 50) tokarń, które rozdaje, chcącym pracować— czy to mieszkańcom Sochocina, czy też wsi okolicznych. Rozdaje im masę zakupioną w Hamburgu, bądź surową, bądź w połowie wykończoną, a guziki oddaje następnie do naszywania dziewczętom. Następnie wiezie towar do Warszawy, gdzie go sprzedaje hurtownikom

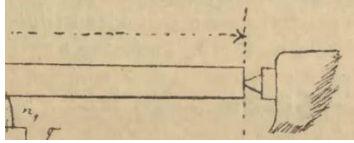

16-ek płaci się 4 grosze od grosa, od 18-ek 5 gr., od 20-ek 6 gr., od 24-ek 8 gr., od 28-ek 12 gr., i tak dalej, aż do 40-ek — za które bierze 40 groszy od grosa. Oczywiście cyfry te nic nie mówią. A więc powiedzieć trzeba, że robotnik tokarz, w najlepszych warunkach, rozporządzając dobrym materyałem i pracując 15 godzin dziennie, może zarobić najwyżej rubla dziennie,—jakkolwiek dodać należy, że wynagrodzenie takie jest idealnie wysokie i rzadko bywa dosięgane. Tembardziej, że nie wszyscy robotnicy oddają się regularnej i całkowitej pracy przy tokarni. Wielu z nich posiada grunt i pracuje na roli — zarobkując przy tokarni podczas zimy tylko, kiedy zajęcia w polu niema. Przeciętnie tokarz odrobić może 30—40 grosów dziennie.

Do kategoryi robotniczej zaliczyć też należy *naszywaczki*. Liczy się, że na każdą tokarnię potrzeba 2-ch naszywaczek.— Otrzymują one po 2 grosze od grosa; naszyć może jedna dziennie najwyżej 20 grosów.

Gdy o robotnikach mówimy, zaznaczyć wypada, że ze stanowiska ich interesów, przemysł ten dotyczy już dużej połaci ziemi. Zapoczątkowany został przemysł guzikarski nie w Sochocinie samym. — Przedostał się tam z okolicy, następnie ześrodkował się w Sochocinie samym, później zaczął ztamtąd puszczać odnogi na wschód—w obecnej chwili jest w *Kucharach* 30 tokarń u 17 robotników, (w tej

SOCHOCIN NA STARYCH MAPACH

Mapa z 1907 roku

Mapa z 1917 roku

FRAGMENT GAZETY „NARÓD – WIADOMOŚCI CODZIENNE” Z 1912 ROKU

Jak nigdzie.

(Korespondencja własna *Narodu*).

Sochocin, d. 5 sierpnia.

Niema chyba w Królestwie miasteczka, o którymby nie pisano w *Narodzie*, lecz tylko o Sochocinie nie było dotąd nic. Pragnąc, aby szerszy ogół wiedział coś nie coś o tej osadzie, kreślę o niej parę słów.

Sochocin (pow. Płoński) leży w dolinie rzeki Wkry lub Działdówki na lewym jej brzegu. Liczy około 2-ch tysięcy mieszkańców, których prawie połowę stanowią żydzi. Życie społeczne płynie tu. jak nigdzie. Niema prawie nic i nic się nie robi, bo brak jednostek, któreby chciały zająć się pracą społeczną.

Przed dwoma laty sekretarz sądu gminnego, p. Franczak z wielkim trudem zorganizował straż gniową ochotniczą, która już kilkakrotnie zdołała podczas pożarów wykazać wielką sprawność i dzielność. Szkoda tylko, że do udziału w ćwiczeniach trzeba zachęcać strażaków obietnicą poczęstunku.

W celu rozproszania ciemności egipskich, jakie panują podczas nocy bezksiężycowych, szczególniej w jesieni, kiedy to na ulicach, przeważnie niebrukowanych. błoto za kolana, staraniem również p. Fr. nabyto 4 latarnie naftowo-gazowe za 500 rubli. Po sprowadzeniu zacni obywatele bili się wprost o to, gdzie mają być porozstawiane: wszyscy chcieli, aby latarnia stała przed jego domem. Wreszcie rozstawiono je i ku uciesze gawiedzi zapalono po raz pierwszy i... ostatni.

SPRAWA U WÓJTA (MAL. J. CHEŁMOŃSKI)

DAWNE BUDOWNICTWO

Współczesne zdjęcie dawnego budynku aresztu gminnego

Zabudowa wiejska na początku XX wieku

I WOJNA ŚWIATOWA

- W 1914 roku wybuchła I wojna światowa,
- Wkrótce potem rozpoczęła się okupacja wojskowa (1915-1918), niemiecka i austro-węgierska.
- Gminy funkcjonowały nadal w ramach powiatów.
- Okupanci zezwolili na wprowadzenie języka polskiego do administracji.
- Po prawej „Bitwa Legionów pod Jastkowem, mal. J. Ryszkiewicz (syn),

SZKOLNICTWO W LATACH 1915-1918

- **Pod okupacją niemiecką i austro-węgierską mogły się swobodnie rozwijać polskie stowarzyszenia edukacyjne i społeczne.**
- **W każdej większej wsi powstawały polskie szkoły uczące w języku polskim.**
- **Większość szkół podstawowych w dawnym Królestwie Polskim powstało właśnie w tym okresie.**
- **Brakowało jednak nauczycieli i pomieszczeń szkolnych, które wynajmowano.**

PIERWSZE LATA II RP

- W listopadzie 1918 roku Polska odzyskała niepodległość.
- W skład odrodzonego państwa wszedł też powiat płoński z gminą Sochocin
- W sierpniu 1919 roku powołano województwo warszawskie z powiatem płońskim.

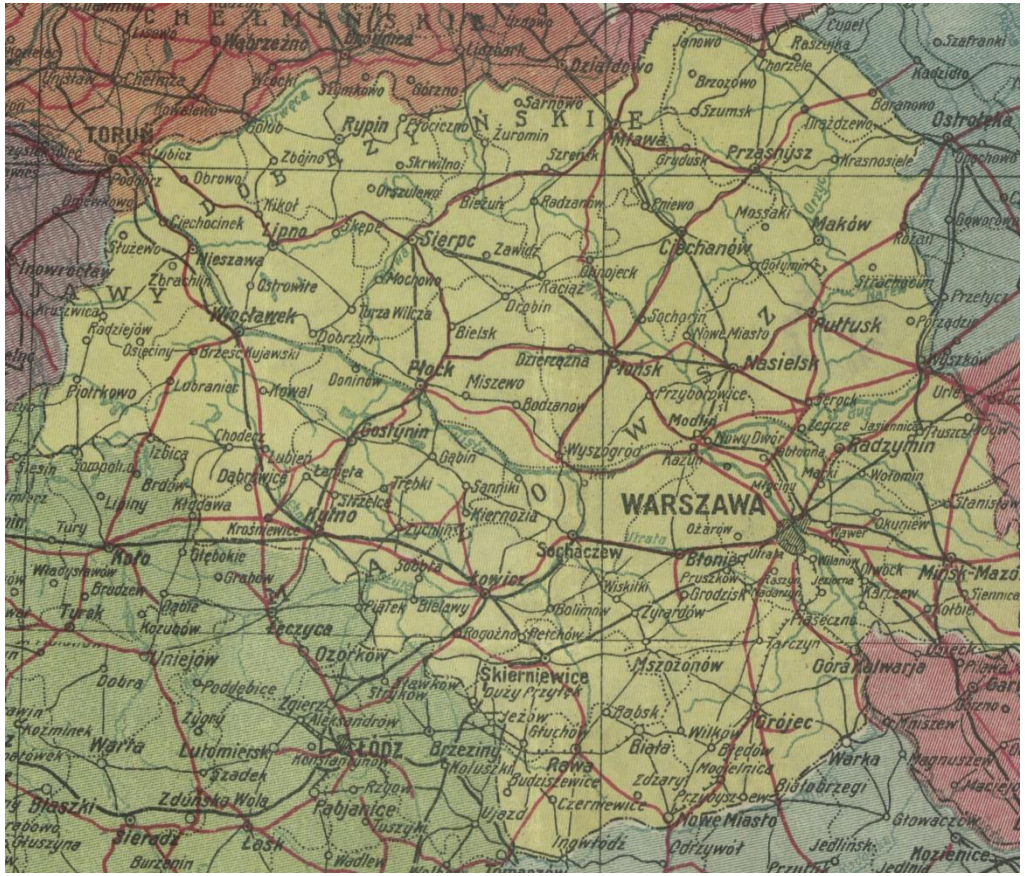

USTRÓJ GMINY 1918-1933

- **Na obszarze byłego Królestwa Polskiego utrzymano w mocy ukaz carski z 1864 roku „o urządzeniu gmin wiejskich”.**
- **Dodano jednak nowe rozwiązania na mocy dekretu naczelnika państwa z 27 listopada 1918 roku.**

48.

DEKRET

o utworzeniu Rad Gminnych na obszarze b. Królestwa Kongresowego.

Do czasu wydania przez Sejm ustawy o samorządzie gminnym zarządza się co następuje:

Art. 1. Ustawa o urządzeniu gmin wiejskich w Królestwie Polskiem z dnia 2 marca 1864 r. (zbiór praw, t. II, rozdział V: Organizacja Zarządu Królestwa Polskiego, art. 194—313) zachowuje moc obowiązującą ze zmianami i uzupełnieniami, w poniższych artykułach przewidzianemi.

Art. 2. W każdej gminie tworzy się Radę Gminną. Jednocześnie znosi się dotychczas istniejący urząd pełnomocników gminnych (art. 229 i 230 organ. zarz. K. P.). Wykonanie uchwał Rady Gminnej należy do wójta.

Członkowie Rady Gminnej.

Art. 3. Rada Gminna składa się z wójta i 12-tu członków, wybieranych za pomocą tajnego głosowania przez Zgromadzenie Gminne względną większością głosów.

Członkowie Rady Gminnej pełnią swe obowiązki bezpłatnie.

USTRÓJ GMINY 1918-1933

- **Na mocy dekretu naczelnika państwa wprowadzono rady gmin obok nadal funkcjonujących zgromadzeń gminnych.**
- **Rady gmin złożone były z 12 radnych i 6 zastępców, wybieranych przez zgromadzenie gminne.**
- **Rady gminy przygotowywały budżet, kontrolowała wójta, zarządzała majątkiem gminy, uchwalała regulaminy.**
- **Przewodniczącym rady gminy był wójt.**

- Typowa rada gminy z okresu II RP, po środku stołu krucyfiks często stosowany podczas zaprzysiężenia

USTRÓJ GMINY 1918-1933

- **Organem wykonawczym pozostawał wójt (zastępcą podwójci) i sołtys (oraz podsołtys) na poziomie gromady (sołectwa).**
- **Ich kompetencje nie zmieniły się aż do 1933 roku.**
- **Wójtowie i sołtysi pozostawali urzędnikami pod ścisłym nadzorem władz powiatowych – starostów, to właśnie przed nimi składali przysięgę służbową.**

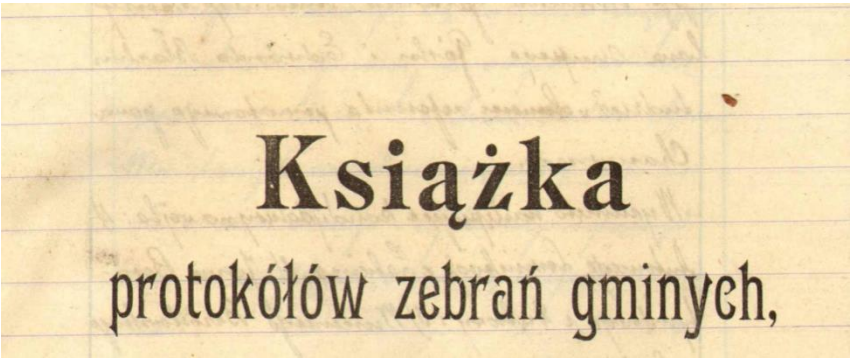

HIERARCHIA WŁADZ GMINY 1918-1933

zgromadzenie gminne

wójt

Rada gminy

sekretarz

urząd gminy

komisje rady gminy

DANE STATYSTYCZNE Z 1921 ROKU

Miasta, Gminy, Miejscowości	Charakter miejscowości	Budynki: z przezn. mieszkalne	Budynki: inne zamieszkałe	Ludność obecna w dniu 30 września 1921 r. (bez objętej spisem wojskowym): Ogółem	Mężczyzn	Kobiet	W tej liczbie było wyznania: rzymsko-katolick.	ewangelickiego	innego chrześc.	mojżeszowego	innego	niewiadomego	Podało narodowość: polską	niemiecką	żydowską	inną	niewiad.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
7. Gm. Sochocin		**937**	**44**	**8 611**	**4 086**	**4 525**	**7 813**	**290**	**36[a]**	**472**	—	—	**8 082**	**109**	**420**	—	—
1. Baraki Wolińskie	kol.	9	8	106	55	51	89	17	—	—	—	—	89	17	—	—	—
2. Biele-Brzeźnica	kol.	19	1	197	111	86	111	86	—	—	—	—	191	6	—	—	—
3. Bolęcin	folw.	4	—	52	24	28	52	—	—	—	—	—	52	—	—	—	—
4. Bolęcin	wieś	25	—	173	79	94	173	—	—	—	—	—	173	—	—	—	—
5. Budy Ciemniewskie	kol.	3	2	41	18	23	7	28	6	—	—	—	7	34	—	—	—
6. Budy Gutarzewskie	kol.	7	3	68	35	33	68	—	—	—	—	—	68	—	—	—	—
7. Budy Pruszkowskie [1])	kol.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
8. Budy-Przepitki	kol.	3	—	24	12	12	24	—	—	—	—	—	24	—	—	—	—
9. Cieciorki	folw.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
10. Cieciorki	kol.	11	—	106	50	56	105	—	1	—	—	—	106	—	—	—	—
11. Ciemniewo	wieś	18	—	120	50	70	120	—	—	—	—	—	120	—	—	—	—
12. Ćwiklin	folw.	4	—	89	43	46	89	—	—	—	—	—	89	—	—	—	—
13. Ćwiklin	wieś	17	1	142	75	67	142	—	—	—	—	—	142	—	—	—	—
14. Dadziówka	kol.	7	—	62	35	27	62	—	—	—	—	—	62	—	—	—	—
15. Domaniewo [2])	osada	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
16. Drożdżyn	folw.	5	—	90	39	51	89	—	1	—	—	—	90	—	—	—	—
17. Drożdżyn	wieś	17	—	125	63	62	125	—	—	—	—	—	125	—	—	—	—
18. Duchniki [3])	osada	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
19. Gromadzyn	wieś	16	—	154	73	81	154	—	—	—	—	—	154	—	—	—	—
20. Gutarzewo	folw.	2	—	36	16	20	36	—	—	—	—	—	36	—	—	—	—
21. Gutarzewo	wieś	14	—	88	38	50	88	—	—	—	—	—	88	—	—	—	—
22. Gutarzewo-Praga	os. mł.	2	—	24	12	12	24	—	—	—	—	—	24	—	—	—	—
23. Idzikowice	wieś	37	—	259	118	141	233	—	—	26	—	—	233	—	26	—	—
24. Jakubowo	kol.	7	—	45	24	21	45	—	—	—	—	—	45	—	—	—	—
25. Janin	wieś	4	—	41	22	19	41	—	—	—	—	—	41	—	—	—	—
26. Jesionka	folw.	1	—	4	3	1	4	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—
27. Jesionka	wieś	9	—	56	24	32	56	—	—	—	—	—	56	—	—	—	—
28. Jędrzejewo	kol.	11	—	76	35	41	76	—	—	—	—	—	76	—	—	—	—
29. Kadłubówka	wieś	19	—	141	74	67	125	8	—	8	—	—	133	8	—	—	—
30. Kałęczyn	osada	2	—	18	6	12	18	—	—	—	—	—	18	—	—	—	—

DANE STATYSTYCZNE Z 1921 ROKU

Miasta, Gminy, Miejscowości	Charakter miejscowości	Budynki: z przezn. mieszkalne	Budynki: inne zamieszkałe	Ludność obecna w dniu 30 września 1921 r. (bez objętej spisem wojskowym): Ogółem	Mężczyzn	Kobiet	W tej liczbie było wyznania: rzymsko-katolick.	ewangelickiego	innego chrześc.	mojżeszowego	innego	niewiadomego	Podało narodowość: polską	niemiecką	żydowską	inną	niewiad.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
31. Kępa	wieś	24	—	309	139	170	304	—	—	5	—	—	304	—	5	—	—
32. Kołoząb	folw.	3	—	126	58	68	126	—	—	—	—	—	126	—	—	—	—
33. Kołoząb	wieś	21	1	155	84	71	155	—	—	—	—	—	155	—	—	—	—
34. Kondrajec	folw.	1	—	35	15	20	35	—	—	—	—	—	35	—	—	—	—
35. Kondrajec	wieś	24	15	256	126	130	256	—	—	—	—	—	256	—	—	—	—
36. Kontrowers Górny	folw.	2	2	25	10	15	25	—	—	—	—	—	25	—	—	—	—
37. Kownaty	folw.	2	—	14	8	6	14	—	—	—	—	—	14	—	—	—	—
38. Kownaty	wieś	10	—	61	26	35	61	—	—	—	—	—	61	—	—	—	—
39. Koziminy-Janowo	wieś	7	—	56	28	28	56	—	—	—	—	—	56	—	—	—	—
40. Koziminy Nowe	folw.	3	—	60	30	30	54	6	—	—	—	—	60	—	—	—	—
41. Koziminy Nowe	wieś	16	—	78	35	43	78	—	—	—	—	—	78	—	—	—	—
42. Koziminy-Stachowo	wieś	10	—	68	28	40	68	—	—	—	—	—	68	—	—	—	—
43. Koziminy Stare	wieś	22	—	121	59	62	121	—	—	—	—	—	121	—	—	—	—
44. Koziminy-Strzeszewo	wieś	3	—	17	8	9	17	—	—	—	—	—	17	—	—	—	—
45. Kuchary	folw.	1	—	64	28	36	61	—	—	3	—	—	64	—	—	—	—
46. Kuchary	os. mł.	1	—	10	6	4	5	—	—	5	—	—	10	—	—	—	—
47. Kuchary	wieś	25	—	172	82	90	146	8	—	18	—	—	161	—	11	—	—
48. Lisewo	wieś	38	1	258	137	121	222	13	23	—	—	—	257	1	—	—	—
49. Michowo	folw.	3	—	34	14	20	34	—	—	—	—	—	34	—	—	—	—
50. Michowo	wieś	11	—	58	32	26	58	—	—	—	—	—	58	—	—	—	—
51. Milewo	folw.	2	—	29	17	12	29	—	—	—	—	—	29	—	—	—	—
52. Milewo	wieś	26	—	184	81	103	184	—	—	—	—	—	184	—	—	—	—
53. Niewikła	folw.	3	—	118	57	61	118	—	—	—	—	—	118	—	—	—	—
54. Nowiny [4]	wieś	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
55. Pruszkowo	folw.	3	—	77	37	40	77	—	—	—	—	—	77	—	—	—	—
56. Pruszkowo	wieś	22	—	183	85	98	183	—	—	—	—	—	183	—	—	—	—
57. Pruszkówek	kol.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
58. Przepitki	folw.	2	—	24	9	15	23	—	—	1	—	—	24	—	—	—	—
59. Pyszna [3]	osada	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
60. Rachelinka	wieś	8	—	34	16	18	29	5	—	—	—	—	29	5	—	—	—

DANE STATYSTYCZNE Z 1921 ROKU

Miasta, Gminy, Miejscowości	Charakter miejscowości	Budynki		Ludność obecna w dniu 30 września 1921 r. (bez objętej spisem wojskowym)													
							W tej liczbie było wyznania						Podało narodowość				
		z przezn. mieszkalne	inne zamieszkałe	Ogółem	Mężczyzn	Kobiet	rzymsko-katolick.	ewangelickiego	innego chrześc.	mojżeszowego	innego	niewiadomego	polską	niemiecką	żydowską	inną	niewiadoma
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
61. Salomonka	wieś	9	—	52	25	27	52	—	—	—	—	—	52	—	—	—	—
62. Smardzewo	folw.	5	2	186	82	104	185	—	1	—	—	—	186	—	—	—	—
63. Smardzewo	wieś	25	8	254	124	130	254	—	—	—	—	—	254	—	—	—	—
64. Smardzewo Poduchowne	kol.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
65. Sochocin	kol.	8	—	65	30	35	17	48	—	—	—	—	58	7	—	—	—
66. Sochocin	os. m.	148	—	1 638	736	902	1 202	30	—	406	—	—	1 253	7	378	—	—
67. Strachowo	folw.	3	—	39	18	21	39	—	—	—	—	—	39	—	—	—	—
68. Strachowo	wieś	18	—	147	75	72	142	5	—	—	—	—	147	—	—	—	—
69. Strubiny	wieś	11	—	93	45	48	93	—	—	—	—	—	93	—	—	—	—
70. Strubiny-Kroplin	folw.	1	—	12	6	6	12	—	—	—	—	—	12	—	—	—	—
71. Syberja [1])	osada	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
72. Szpondowo	folw.	5	—	117	58	59	117	—	—	—	—	—	117	—	—	—	—
73. Szpondowo	wieś	4	—	23	10	13	15	8	—	—	—	—	23	—	—	—	—
74. Ślepowrony	folw.	1	—	26	12	14	26	—	—	—	—	—	26	—	—	—	—
75. Ślepowrony	wieś	19	—	124	58	66	124	—	—	—	—	—	124	—	—	—	—
76. Teodorowo	folw.	1	—	24	11	13	24	—	—	—	—	—	24	—	—	—	—
77. Wesołówka	folw.	1	—	7	2	5	7	—	—	—	—	—	7	—	—	—	—
78. Wierzbowiec-Grzeszówka	folw.	1	—	12	8	4	12	—	—	—	—	—	12	—	—	—	—
79. Wierzbowiec-Koliszewo	wieś	41	—	294	140	154	294	—	—	—	—	—	294	—	—	—	—
80. Wierzbowiec-Łęgi	kol.	6	—	43	19	24	43	—	—	—	—	—	43	—	—	—	—
81. Wierzbowiec Nowy	folw.	1	—	10	3	7	10	—	—	—	—	—	10	—	—	—	—
82. Wierzbowiec Nowy	kol.	12	—	93	41	52	93	—	—	—	—	—	93	—	—	—	—
83. Wierzbowiec-Podsmardzewo	kol.	11	—	84	47	37	84	—	—	—	—	—	84	—	—	—	—
84. Wycinki	wieś	6	—	36	17	19	32	4	—	—	—	—	36	—	—	—	—
85. Zielona	wieś	20	—	168	81	87	144	24	—	—	—	—	144	24	—	—	—
86. Żelechy	kol.	14	—	101	49	52	97	—	4	—	—	—	101	—	—	—	—

PREZYDENCI RP – W KAŻDYM UG WISIAŁ PORTRET PREZYDENTA

Prezydent Stanisław Wojciechowski
1922-1926

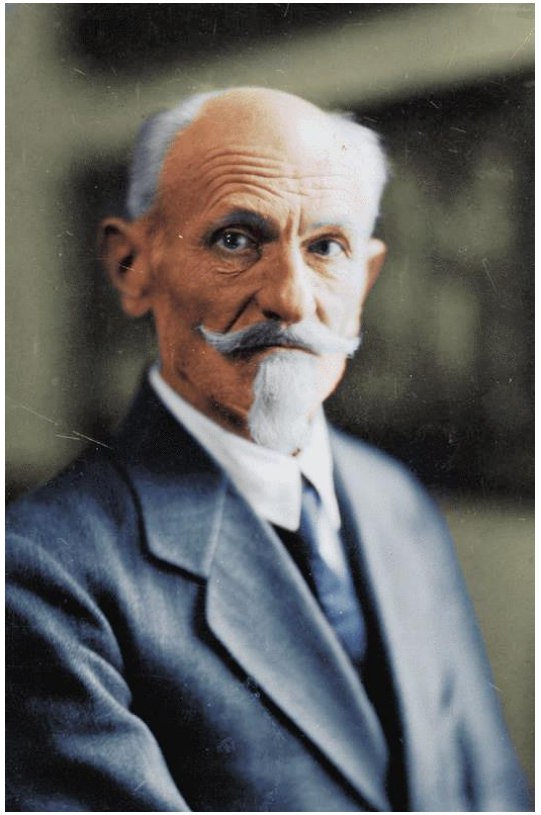

Prezydent Ignacy Mościcki
1926-1939

MAPA Z 1933 ROKU

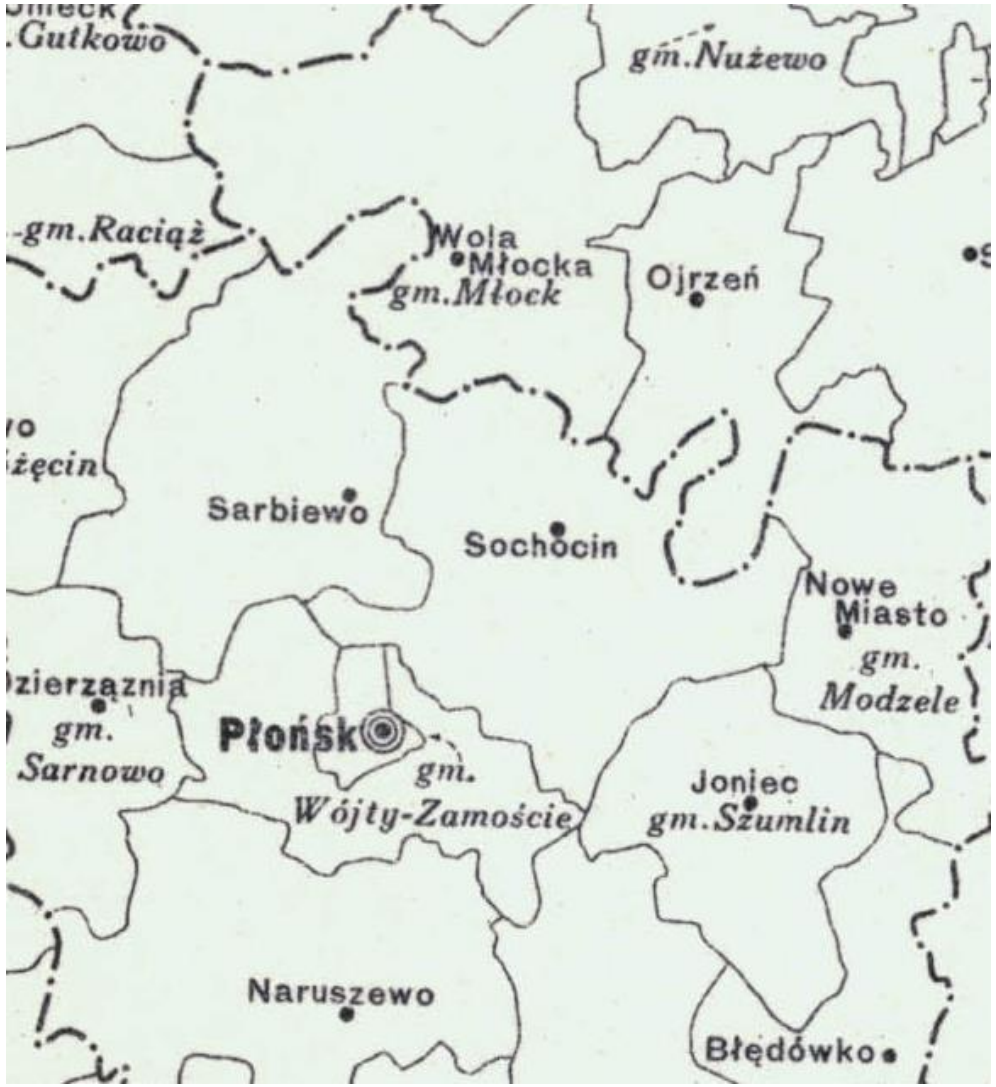

NADMIERNE OBCIĄŻENIA SAMORZĄDÓW W II RP – RYSUNEK SATYRYCZNY

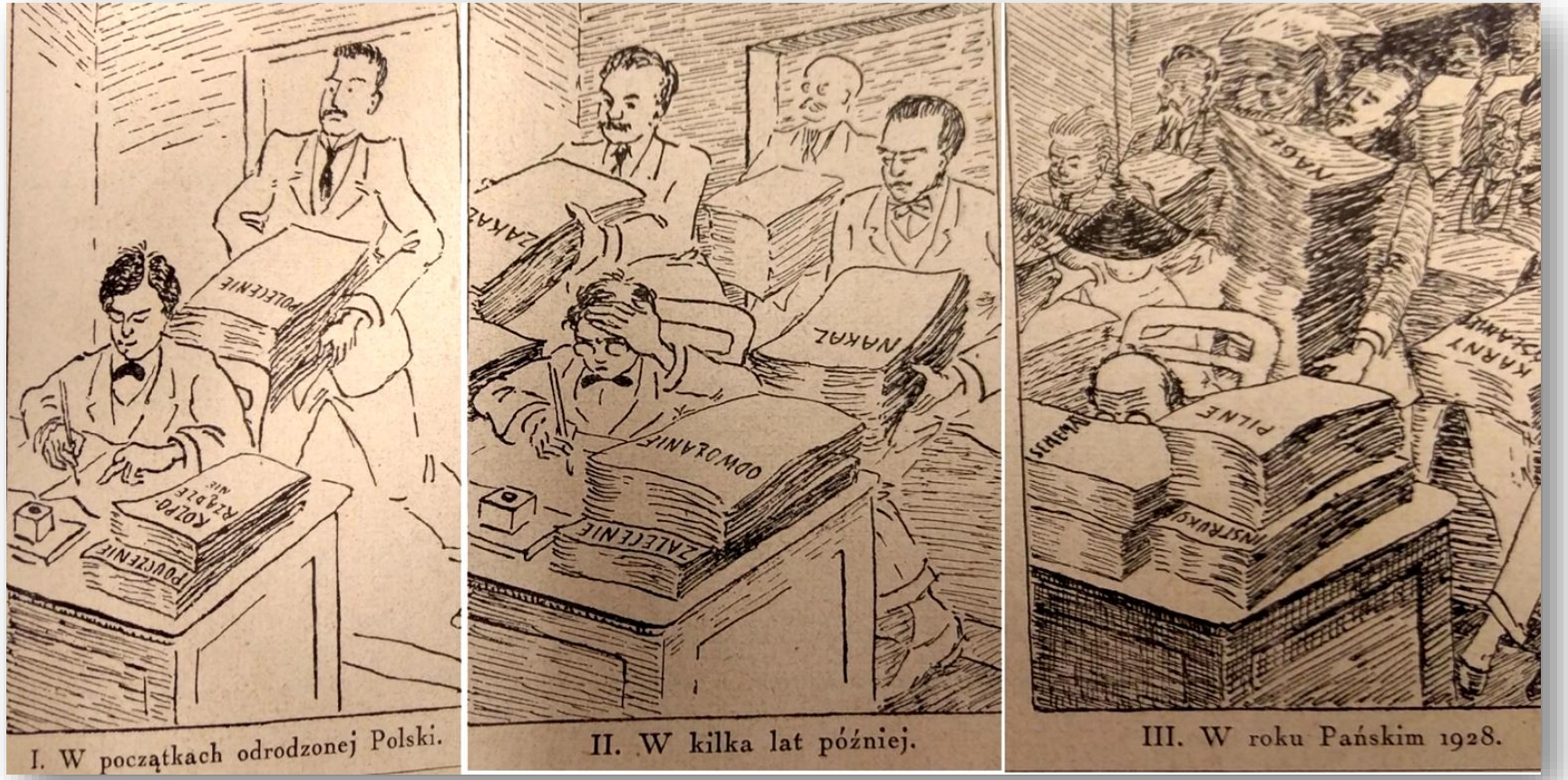

I. W początkach odrodzonej Polski. II. W kilka lat później. III. W roku Pańskim 1928.

GOSPODARKA (1929)

SOCHOCIN.

Osada miejs., pow. Płońsk, sąd grodz. Płońsk, sąd okr. Płock, 1638 mieszk. × (10 km) Płońsk Sochocin-Warszawa, S.-Ciechanów, S.-Płońsk Sochocin Płońsk. Targi: na bydło, konie i nierogaciznę. Wyrób guzików. Elektrownia.

Bourg, distr. de Płońsk, trib. urbain Płońsk, trib. d'arr-t Płock, 1638 habit. × (10 km) Płońsk Sochocin-Warszawa, S.-Ciechanów, S.-Płońsk Sochocin Płońsk. Marchés: bestiaux, chevaux et porcs. Fabr. de boutons. Usine d'électricité.

Akuszerki (*sages-femmes*): Kowalska H. — Wysocka Z.
Apteki (*pharmacies*): ×Hermanowicz W.
Bednarze (*tonneliers*): Majewski E. — Majewski P.
Bielizna — pracownie (*lingerie*): Olszewer E.
Blawaty (*tissus*): ×Borensztejn M. — Dubno Sz. — Gutentag Ch. — ×Wassercug Ch.
Cegielnie (*briqueteries*): Hintz L.
Cieśle (*charpentiers*): Antoszkiewicz S. — Plec A.
Czapnicy (*fabr. de casquettes*): Litwin J.
Elektrownie (*usines d'électricité*): Szarff Zygm.
Emaljowane naczynia (*articles de cuisine émaillés*): Borensztejn H.
Fotograficzne zakłady (*photographes*): Popiel M.
Fryzjerzy (*coiffeurs*): Natan M. — Podlasiński Wł.
Galanterja (*merceries*): ×Marchin Ch. — ×Rozen Ch.
Guziki — wyrób (*fabr. de boutons*): Borensztejn Sz. — Gałek M. — Kafferman A. — Kafferman M. — Kiersz T. — Kirsztejn O. — Pieprzkowicz J. — Sinoradzki W. — Taub Ch. — Taub D. — Wino M.
Broniszewski M.
Jadłodajnie (*restaurants*): Kochanowska St. — Olszewski E. — Otowski M.
Kolonjalne artykuły (*épiciers*): Tobolski F. — Wodzyński W.
Kołodzieje (*charrons*): Banaszewski K.
Kowale (*forgerons*): Płochocki F. — Pniewski Cz. — Uniewski S.
Krawcy (*tailleurs*): Wolrajch J.
Młyny (*moulins*): Scharff Z.
Murarze (*maçons*): Jakubowski D. — Oborowski A. — Oleksiński A.
Ogrodnicze zakłady (*horticulteurs*): Nowakowska J.
Olejarnie (*huileries*): ×Darty H. — Wodzyński Wł.
Pasza (*fourrages*): Apel J.
Piekarze (*boulangers*): Braun E. — Gałek Z. — ×Poznański Sz.
Piwiarnie (*brasseries-débit*): Jarczewski I. — Olesińska B.
Rzeźnicy (*bouchers*): Chmielewski W. — Eizenberg F. — Kowalski J. — Nowakowski J. — Sadowska F.
Jastrzębski Kaz.
Samochodowa komunikacja (*transports automobiles*): Ickowicz Z. i Ska — Stepkowski Fr.
Spirytualja (*spiritueux*): Jędrzejewski W.
Spożywcze artykuły (*comestibles*): Apel J. — Borensztejn Ch. — Broniszewski H. — Małowski A. — ×Michalski M. — Otterman M. — Przygoda J. — Sadowska T. — Wodzyńska St.
Stolarze (*menuisiers*): Czerniakowski Sz. — Sadowski W.
Szewcy (*cordonniers*): Burgierman Ch. — Majnfest D. — Majnfest I.
Wyszynk trunków (*spiritueux*): ×Kawa P. — Przybylski E.
Zboże (*grains*): Frydman W. — Załęski K.
Żelazo (*fers*): Mendelbaum I. — Sadowski St.

GOSPODARKA (1929)

SOCHOCIN.

Kolonja i gmina (z przynal.: Bolęcin, Domaniewo, Gutarzewo, Kępa, Kownaty, Kuchary, Smardzewo), powiat Płońsk, sąd pokoju Płońsk, sąd okr. Płock, 65 mieszk. (6 km) Płońsk. Gorzelnia, młyny.

Col. et commune (y compris: Bolęcin, Domaniewo, Gutarzewo, Kępa, Kownaty, Kuchary, Smardzewo), distr. de Płońsk, just. de paix Płońsk, tr. d'arr-t Płock, 65 habitants (6 km) Płońsk. Distillerie, moulins.

Właściciele ziemscy (*propriétaires fonciers*): Abramowicz Tad. (Niewikła 402) — Bańkowski Franc. (Jesionka 306) — Bobecki Wac. (Janin 67) — Bogusławski Wac. (Strachowo 90) — Chamski Kaz. (Drożdzyn 504) — Czarnecki Mich. (Grzeszówka 94) — Kalinowski Ant. (Michowo 113) — Kalinowski Jerzy (Szpondowo 229) — Kleniewski Fel. (Cieciorki 84) — Kowierski And. (Jesionka 147) — Koźniewski Fel. (Strubiny Kroplin 78) — Marczewski Jerzy (Ćwiklin 229) — Mieczkowski Franc. (Wierzbowiec Nowy 134) — Milewski Franc. (Cieciorki 101) — Morawski Tom. (S. 566) — Orłowska Aleks. (Wesołówka 58) — Romański Stef. (Przepitki 161) — Rudzki Henr. (Pruszkowo 238) — Rzempołuski Stan. (Gut. 190) — Sadkowski (Kondrajec 202) — Skowroński E. (Kuch. 151) — Stefański Ant. (Kałęczyn 120) — Szmalc Jan i Aug. (Zielona 85) — Szmitkowski Henr. (Teodorowo 117) — Twardowski Czes. (Ślepowrony 87) — Warzyński Franc. (Cieciorki 57) — Zalewski Józ. (Pruszkowo 182) — Zapolski Ign. (Bol. 187) — Zieliński Edw. i Aleks. (Kow. 93) — Żmijewski Eug. (Kołoząb 319) — Żołędziowski Tad. (Koziminy Nowe 201).

Akuszerki (*sages-femmes*): Falkowska Z.

Gorzelnie (*distilleries*): Morawski J. (S.).

Guziki — wyrób (*fabr. de boutons*): Austrjak A. (Kuch.).

Młyny (*moulins*): Domański St. (wod) (D.) — Pryliński L. (wod) (G.) — Słustrjak A. i Ska (K.) — Szarff Z. (wod.) (Kęp.) — ×Witowska E. (B.).

Piekarze (*boulangers*): Maj (Kuch.).

Spożywcze artykuły (*comestibles*): Goldman L. — Kowalski S. (Kęp.) — Krzywanowski M. (Kuch.) — Laskowski S. (Kuch.) — Napiórkowski J. — Przygódzki K. — Turalski R. (S.).

Wiatraki (*moulins à vent*): Daszkiewicz J. (Lisewo) — Kowalewski Wł. (Koziminy-Strzeszewo) — Nowakowski L. (Kondrajec) — Przygodzki K. (Milewo).

DAWNA GOSPODARKA WIEJSKA

- **Podstawą gospodarki Polski okresu międzywojennego było rolnictwo,**
- **Wieś polska była przeludniona i dość biedna,**
- **Wysokie podatki i częste kryzysy gospodarcze nie sprzyjały szybkiemu rozwojowi wsi,**
- **Duża część gruntów należała do wielkich majątków ziemskich,**
- **W latach 1929-1935 miał miejsce ogromny kryzys gospodarczy, który bardzo dotknął polską wieś.**
- **Po prawej dawna orka.**

DANE STATYSTYCZNE Z 1931 ROKU

Miasta Gminy wiejskie *Villes Communes rurales*	Powierzchnia ogólna *Superficie générale*	Powierzchnia użytków rolnych *Superficie des terres en utilisation agricole*		Liczba budynków mieszkalnych *Nombre de bâtiments d'habitation*		Liczba ludności obecnej *Nombre de la population présente*	
		ogółem *total*	w tem gruntów ornych *dont terres arables*	30.IX 1921	9.XII 1931	30.IX 1921	9.XII 1931
	km²						
Powiat płoński — *Arrondissement de Płońsk*							
Miasto — *Ville*							
Płońsk	12,6	.	.	500	642	9 350	10 393
Gminy wiejskie *Communes rurales*							
Błędówko . .	65,7	*92%*	*91%*	380	506	3 385	3 441
Modzele . . .	95,4	75,7	66,1	695	846	6 216	6 647
Naruszewo . .	142,9	120,7	110,3	701	843	7 005	7 212
Sarbiewo . . .	139,8	112,7	91,8	711	848	6 286	7 037
Sarnowo . . .	71,3	69,3	59,2	335	450	3 545	3 898
Sielec	98,8	83,2	77,6	622	876	5 953	6 856
Sochocin . . .	148,0	120,9	107,1	937	1 173	8 611	9 208
Stróżęcin . .	117,1	99,8	84,2	507	676	4 827	5 422
Szumlin . . .	89,3	83,4	75,8	530	671	4 259	4 450
Wójty-Zamoście	81,7	75,1	67,0	348	487	3 635	4 287
Wychodź . . .	98,7	84,7	77,0	546	703	5 013	5 504
Załuski . . .	127,6	103,4	98,6	618	883	6 381	7 080

GMINA 1918-1939

Odznaka sołtysa z II RP

Grupa sołtysów gminy

SYMBOL WŁADZY WÓJTOWSKIEJ NOSZONY PODCZAS CZYNNOŚCI URZĘDOWYCH

OPIS GMINY Z 1931 ROKU

GMINA SOCHOCIN.

Obszar gminy wynosi 13.440 ha. Ludności 9.100. Administracyjnie podzielona jest na 47 sołectw.

Pod względem gleby terytorjum gminy podzielić można na 2 części: 40% pszenno-buraczana, pozostałe 60% żytnio-kartoflana. Ponieważ gmina znajduje się bardzo blizko maj. państw. Poświętne, w którem znajduje się sejmikowe Ognisko Kultury Rolnej, drobni rolnicy z gminy Sochocin mają możność prowadzenia swych gospodarstw w wyższej kulturze. Na uwagę zasługują wyróżniające się tu konie, w których lubuje się miejscowa ludność. Celem odwodnienia niektórych wiosek zawiązała się jedna spółka wodna.

Dzięki uchwale Rady Gminnej, dotyczącej świadczeń drogowych w naturze, gmina rozpoczęła układanie bruku na przestrzeni 2 klm., na co też w budżecie wstawiono 3.000 zł. gotówką, prócz szarwarku.

W r. zeszłym gmina przystąpiła do budowy 7-o kl. szkoły powsz., która doprowadzona jest już pod dach, a w r. przyszłym częściowo oddana zostanie do użytku.

Ogółem istnieją tu 4 straże pożarne bardzo dobrze wyćwiczone i zaopatrzone w sprzęt pożarny. Dotychczas 2 straże mają własne remizy strażackie, a 2 w budowie. Sochocińska straż, dzięki staraniu obecnego sekretarza, ma też własną orkiestrę.

Istnieje tu jeden hufiec P. W. i W.F., 2 drużyny harcerskie: męska i żeńska oraz 2 kluby sportowe, również męski i żeński. Jest to nowość wprowadzona przy szkole sochocińskiej z inicjatywy kierownika szkoły p. Smolińskiego i dzięki Jego energicznej pracy.

Ogólny budżet na r. 1930/31 wynosi 50.262 zł., w tem na szkolnictwo 10.935 zł. Opieka łącznie z kosztami kuracyjnymi 7.914 zł.

W skład Rady Gminnej wchodzą pp.: Jerzy Kalinowski (czł. wydz. pow.), Henryk Schmitkowski, Stanisław Domański, Józef Marzęcki, Ludwik Pryliński, Józef Badecki, Stanisław Stępkowski, Eugenjusz Kochanowski, Jan Chudzyński, Stanisław Remigler, Szczepan Kupniewski i Chaim Szpigelman.

Wójtem gminy jest p. Wacław Ciosek od 16 kwietnia b. r.

Sekretarzem jest p. Władysław Nawrocki — ur. w Pułtusku, gdzie też długi czas był urzędnikiem państwowym. W samorządzie pracuje od r. 1904, w gminie Sochocin od października 1929 roku. Przyjmuje też b. czynny udział w życiu społecznem, m. i. jest prezesem „Strzelca“, członkiem zarządu kółka rolniczego i t. p.

SZKOLNICTWO GMINNE

- **W 1919 roku wydano dekret o obowiązku szkolnym dla dzieci w wieku 7-14 lat.**
- **W tym okresie analfabetyzm był powszechny.**
- **Szkolnictwo podstawowe stanowiło jedno z zadań samorządu gminnego.**
- **Brakowało jednak pomieszczeń szkolnych. Budynki własne stanowiły zdecydowaną mniejszość.**
- **Ludność wiejska często samorzutnie i bardzo ofiarnie inwestowała w nowe gmachy szkolne.**

- Poniżej zdjęcie Seweryna Smolińskiego – kierownika szkoły w Sochocinie

INFRASTRUKTURA WIEJSKA

- **Podstawą transportu tamtego okresu była kolei.**
- **W okresie międzywojennym rozpoczęto po raz pierwszy budowę wiejskich dróg utwardzonych (bitych).**
- **Prace prowadzono w oparciu o szarwark – obowiązkowe prace gospodarzy przy drogach.**
- **Wymiar pracy (dniówek) zależał od wielkości gospodarstwa.**
- **W efekcie, w końcu lat 30. XX wieku, niektóre gminy posiadały po kilka kilometrów utwardzonych dróg.**

OSADA SOCHOCIN

- W okresie międzywojennym Sochocin posiadał status osady miejskiej.
- Nie posiadał praw miejskich, jednak funkcjonował rozbudowany samorząd osady z własnymi urzędnikami i osobnym budżetem.
- Osady miejskie były ośrodkami handlowymi i usługowymi, ożywiały się w dni targowe.
- Po prawej typowy rynek w dniu targowym w małym miasteczku.

MAPA GMINY SOCHOCIN

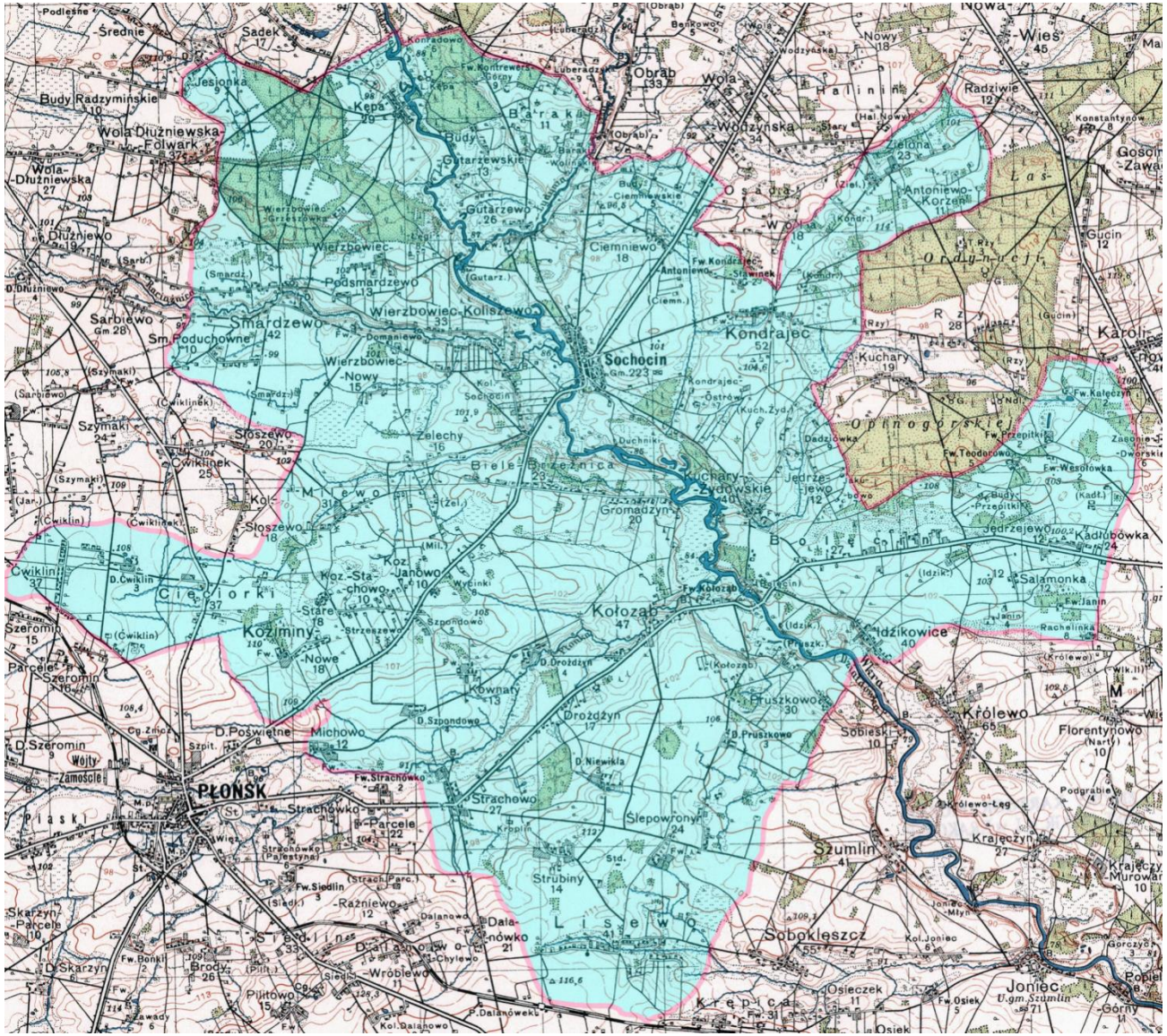

REFORMA SCALENIOWA 1933

- **W 1933 roku przeprowadzono reformę administracji lokalnej ujednolicając ją w całym kraju, bowiem dotąd pozostawały różnice regionalne wciąż istniejące.**
- **Zlikwidowano zebrania gminne,**
- **Nadal funkcjonowała rada gminy, jednak odtąd był to najważniejszy organ uchwałodawczy w gminie.**
- **Radnych gminnych w liczbie proporcjonalnej do liczby mieszkańców wybierało kolegium złożone z sołtysów i radnych gromadzkich.**
- **Na poziomie gromady (sołectwa) funkcjonowała rada gromadzka.**

294.

Na mocy art. 44 Konstytucji ogłaszam ustawę następującej treści:

USTAWA

z dnia 23 marca 1933 r.

o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorjalnego.

DZIAŁ I.

PRZEPISY, DOTYCZĄCE OBSZARU CAŁEGO PAŃSTWA Z WYJĄTKIEM WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO.

Rozdział I.

Nazwa i kadencja organów ustrojowych związków samorządowych.

Art. 1. (1) Organem stanowiącym i kontrolującym w gminach wiejskich jest rada gminna, w miastach — rada miejska, w powiatowych związkach samorządowych — rada powiatowa.

(2) Organem zarządzającym i wykonawczym w gminach wiejskich jest zarząd gminny, w miastach — zarząd miejski, w powiatowych związkach samorządowych — wydział powiatowy.

(3) Na czele zarządu gminnego stoi wójt, a na czele zarządu miejskiego — burmistrz, w miastach wydzielonych z powiatowych związków samorządowych — prezydent miasta. Zastępcą wójta jest podwójci, burmistrza — wiceburmistrz, zaś prezydenta miasta — wiceprezydent.

(4) Członkowie rad (gminnych, miejskich, powiatowych) noszą nazwę radnych, z wyjątkiem członków organów zarządzających, jeżeli ci wchodzą do składu rady. Członkowie zarządu gminnego i zarządu miejskiego noszą nazwę ławników z wyjątkiem osób, wymienionych w ust. (3).

(5) O ile z treści postanowień ustawy nie wynika inaczej, postanowienia, dotyczące gminy i organów gminnych, stosuje się zarówno do gminy wiejskiej, jak i miejskiej. Przez „radę gminy" rozumieć należy radę gminną i radę miejską, przez „zarząd gminy" — zarząd gminny i zarząd miejski.

Gmina wiejska i gromada.

Gmina wiejska.

Art. 10. (1) Do obszaru gminy wiejskiej wchodzi jedna lub więcej miejscowości (osad, miasteczek, wsi, siół, osiedli, przysiółków, kolonij, zaścianków, folwarków i t. p.).

ORGANY WYKONAWCZE W LATACH 1933-1939

- **Powołano nowy organ – zarząd gminy składający się z wójta, podwójciego i 2-3 ławników.**
- **Wybór zarządu gminy należał do rady gminy.**
- **Zarząd gminy kierował bieżącymi sprawami gminy, decydował o kolejności wydatków budżetowych.**
- **Na poziomie gromady (sołectwa) organem wykonawczym był sołtys oraz jego zastępca – podsołtys.**

Art. 12. (1) Zarząd gminny składa się z wójta, podwójciego oraz dwóch, w gminach zaś, liczących ponad 10.000 mieszkańców, trzech ławników.

(2) Wójta i podwójciego wybierają radni w głosowaniu tajnem większością głosów ustawowej ich liczby. Przy zachowaniu tej zasady należy w razie potrzeby zastosować głosowanie ściślejsze.

PODZIAŁ NA GROMADY (SOŁECTWA)

Nagłówek aktu powołania gromad (sołectw)

WARSZAWA, DNIA 20 PAŹDZIERNIKA 1933 R.

WARSZAWSKI

DZIENNIK WOJEWÓDZKI

DLA OBSZARU WOJEWÓDZTWA WARSZAWSKIEGO.

Nr. 14.

TREŚĆ:

DZIAŁ URZĘDOWY.

poz. 136 Rozporządzenie Wojewody Warszawskiego z dnia 20 października 1933 r. **o podziale obszaru gmin wiejskich Województwa Warszawskiego, obejmujących dwie lub więcej miejscowości, na gromady** 463

Akt powołania gromad

GMINA SOCHOCIN zostaje podzielona na następujące gromady:

1) BARAKI WOLIŃSKIE (w. Baraki Wolińskie, kol. Baraki os. grom., folw. Kontrewers Górny).
2) BIELE BRZEŹNICA (w. Biele Brzeźnica, Sochocin Kolonja).
3) BOLĘCIN (kol. Bolęcin, Bolęcin „B", Bolęcin „C", Bolęcin „D", Bolęcin „E", Bolęcin „F", Bolęcin os. młyńska).
4) BUDY GUTARZEWSKIE (w. Budy Gutarzewskie).
5) CIEMNIEWO (w. Ciemniewo, w. Budy Ciemniewskie).
6) CIECIÓRKI (w. Cieciórki, k. Cieciórki AF., k. Cieciórki B., k. Cieciórki C., k. Cieciórki D., k. Cieciórki E).
7) ĆWIKLIN (w. Ćwiklin, f. Ćwiklin, k. Ćwiklin, k. Ćwiklin D.).

PODZIAŁ NA GROMADY (SOŁECTWA)

Nagłówek aktu powołania gromad (sołectw)

WARSZAWA, DNIA 20 PAŹDZIERNIKA 1933 R.

WARSZAWSKI

DZIENNIK WOJEWÓDZKI

DLA OBSZARU WOJEWÓDZTWA WARSZAWSKIEGO.

Nr. 14.

TREŚĆ:

DZIAŁ URZĘDOWY.

poz. 136 Rozporządzenie Wojewody Warszawskiego z dnia 20 października 1933 r. **o podziale obszaru gmin wiejskich Województwa Warszawskiego, obejmujących dwie lub więcej miejscowości, na gromady** 463

Akt powołania gromad

8) DADZIÓWKA (k. Dadziówka).
9) DROŻDŻYN (w. Drożdżyn, f. Drożdżyn, os. Drożdżyn A.).
10) GROMADZYN (w. Gromadzyn).
11) GUTARZEWO (w. Gutarzewo, f. Gutarzewo, k. Gutarzewo A, k. Gutarzewo E, Gutarzewo osada młyńska).
12) IDZIKOWICE (w. Idzikowice część Zawadzkiego, w. Idzikowice część Poznera, k. Idzikowice E., k. Idzikowice ABC.).
13) JAKUBOWO (k. Jakubowo parc.).
14) JESIONKA (w. Jesionka, f. Jesionka).
15) JĘDRZEJEWO (k. Jędrzejewo).
16) KADŁUBÓWKA (w. Budy Przepitki, f. Przepitki, f. Teodorowo, f. Kałęczyn, f. Wesołówka, w. Kadłubówka, kol. Kadłubówka).
17) KĘPA (w. Kępa, Kępa osada młyńska).
18) KOŁOZĄB (w. Kołoząb, kol. Kołoząb, kol. Kołoząb A., kol. Kołoząb B., kol. Kołoząb C., kol. Kołoząb D., kol. Kołoząb E., kol. Kołoząb FG., kol. Kołoząb H., kol. Kołoząb IK).
19) KONDRAJEC (w. Kondrajec, f. Kondrajec, kol. Kondrajec, os. Kondrajec A.).
20) KOWNATY (w. Kownaty, folw. Kownaty, kol. Szpondowo, folw. Szpondowo, kol. Wycinki, kol. Wycinki A., kol. Wycinki C.).
21) KOZIMINY NOWE (w. Koziminy Nowe, f. Koziminy Nowe).
22) KOZIMINY STARE (Koziminy Stare).
23) KOZIMINY STACHOWE (w. Koziminy Strzeszewo, w. Koziminy Stachowo, w. Koziminy Janowo).
24) KUCHARY ŻYDOWSKIE (w. Kuchary żydowskie, f. Kuchary żydowskie, Kuchary żydowskie osada młyńska).
25) LISEWO (w. Lisewo, kol. Lisewo, Lisewo A.).
26) MICHOWO (w. Michowo, f. Michowo).
27) MILEWO (Milewo dr. wł., kol. Milewo).
28) PRUSZKOWO (w. Pruszkowo, kol. Pruszkowo A., kol. Pruszkowo tow. f. Pruszkowo).
29) SALOMONKA (w. Rachalinka, w. Janin, f. Janin, w. Salomonka).
30) SMARDZEWO (w. Smardzewo, k. Smardzewo poduch., f. Smardzewo, k. Smardzewo B., k. Smardzewo C.).
31) SOCHOCIN (os. Sochocin, Sochocin Starostwo, Sochocin Skarbowy, Sochocin Wójtostwo, Sochocin os. młyn).
32) STRUBINY (k. Strubiny Janczewski, k. Strubiny Zieliński, f. Strubiny Kropl., k. Strubiny uczęst., k. Strubiny szlach., k. Strubiny Goszczyńscy).
33) STRACHOWO (w. Strachowo, k. Strachowo prac., Strachowo A.).
34) ŚLEPOWRONY (w. Ślepowrony, k. Ślepowrony, w. Niewikla, f. Ślepowrony, f. Niewikla).
35) WIERZBÓWIEC KOLISZEWO (w. Wierzbówiec Koliszewc, k. Wierzbówiec Probostwo, Domaniewo os. młyn.).
36) WIERZBÓWIEC NOWY (w. Wierzbówiec Nowy, k. Wierzbówiec A., f. Wierzbówiec Nowy).
37) WIERZBÓWIEC PODSMARDZEWO (w. Wierzbówiec Podsmardzewo, os. Wierzbówiec „G", w. Wierzbówiec Łęgi).

PODZIAŁ NA GROMADY (SOŁECTWA)

Nagłówek aktu powołania gromad (sołectw)

WARSZAWA, DNIA 20 PAŹDZIERNIKA 1933 R.

WARSZAWSKI

DZIENNIK WOJEWÓDZKI

DLA OBSZARU WOJEWÓDZTWA WARSZAWSKIEGO.

Nr. 14.

TREŚĆ:

DZIAŁ URZĘDOWY.

poz. 136 Rozporządzenie Wojewody Warszawskiego z dnia 20 października 1933 r. **o podziale obszaru gmin wiejskich Województwa Warszawskiego, obejmujących dwie lub więcej miejscowości, na gromady** 463

Akt powołania gromad

38) ZIELONA (w. Zielona, k. Zielona, os. Zielona „B“, k. Antoniewo Korzeń, os. Antoniewo Korzeń).

39) ŻELECHY (w. żelechy, k. żelechy T-wo, os. żelechy „A“).

ARTYKUŁ Z „EKSPRESU MAZOWIECKIEGO” Z 1935 ROKU

Czwartek, 24 października 1935 Nr. 295

W przemyśle guziczarskim w Sochocinie

bezkarnie panuje wyzysk mas robotniczych

Miasteczko Sochocin w pow. płońskim jest ważnym ośrodkiem przemysłowym wyrobu guzików z masy perłowej, dostarczanych następnie w wielkiej ilości na rynek warszawski. 2000 mieszkańców tej mieściny, to prawie sami robotnicy i rodziny robotnicze, żyjące z pracy nad produkcją guzików.

Jest praca, jest rynek zbytu i produkt wytwórczości nie jest wcale tani, a więc zdawałoby się, że Sochocin jest jakąś specjalnie uprzywilejowaną wysepką szczęścia i dobrobytu w dobie obecnego kryzysu. Wystarczy jednak przyjrzeć się bliżej panującym tu stosunkom, aby się przekonać, że nawet 20-godzinny dzień pracy nie daje sochocińskim robotnikom — wytwórcom guzików minimum egzystencji i zabezpieczenia przed głodem oraz zimnem siebie i licznych rodzin.

Dlaczego tak jest? Odpowiedź prosta: wyzysk ze strony przedsiębiorców, nieuczciwe pośrednictwo, brak środków na wyzwolenie się z jarzma najemnej pracy chałupniczej.

A oto szczegółowa ilustracja zagadnienia.

Z WARSZTATU FABRYCZNEGO — DO CHAŁUPNICTWA

Do r. 1929 istniały w Sochocinie duże zakłady, własność kilkunastu przedsiębiorców, które zatrudniały licznych robotników. Po r. 1929, wobec pogorszenia się konjunktury, przedsiębiorcy, chcąc uniknąć płacenia podatków oraz świadczeń na rzecz pracowników, zlikwidowali zakłady, oddali warsztaty robotnikom, przenosząc w ten sposób wszystkie ciężary na pracę chałupniczą.

Jak wygląda ta praca i w jakich warunkach odbywa się obecnie?

Guziki z masy perłowej wyrabia się z ostrych skorup, które przed obróbką muszą być moczone w wodzie dla zmiękczenia, a następnie borowane. Proces ten odbywa się w warsztacie chałupniczym, który jest zarazem jedyną izbą mieszkalną nędzarzy, izbą, w której śpią, jedzą i w której wychowują się dzieci. Tymczasem po upływie kilku dni z moczących się skorup wydziela się ostry, trujący odór, a przy borowaniu drobny pył wypełnia całe mieszkanie. Naturalnie, że w tych warunkach gruźlica szerzy się wśród mas robotniczych Sochocina w zastraszającem tempie, a wątłe suchotnicze dzieci budzą litość swym chorobliwym wyglądem.

6 GR. ZA 160 GUZIKÓW

Przy warsztatach fabrycznych pracowali robotnicy swego czasu od 10 do 12 godzin, dziś przy własnych chałupniczych pracować muszą od 16 — 20 g., aby otrzymać od ukrytego za ich plecami przedsiębiorcy — dostawcy surowca — maksimum 2 zł. dziennie.

Od jednego bowiem grosa t. j.

ARTYKUŁ Z „EKSPRESU MAZOWIECKIEGO” Z 1935 ROKU

Czwartek, 24 października 1935 Nr. 295

W przemyśle guziczarskim w Sochocinie

bezkarnie panuje wyzysk mas robotniczych

144 sztuk guzików otrzymuje robotnik 6 gr., przyczem dostarczyć musi właściwie nie 144, a 160 tytułem zepsucia przy transporcie i t. p. W handlu, jak wiemy, cena tuzina tych guzików z masy perłowej wynosi 60 groszy, nieprawdopodobną wprost rozbieżność między ceną robocizny i ceną rynkową pochłaniają kieszenie pracodawców i całego łańcucha pośredników handlowych, jaki istnieje między właściwym warsztatem pracy, a sprzedawcą detalicznym.

Nadmienić jeszcze należy, że maksymalny zarobek dzienny robotnika - guzikarza nie obejmuje wszystkich pracowników tego zawodu, praca bowiem podzielona między specjalistów: borowników, tokarzy dziurkowaczy i naszywaczki posiada swoją rozpiętość płac, tak, że maksymalny zarobek np. dziurkowaczki, którą jest zwykle 14 — 16 letnia dziewczyna, wynosi 30 — 50 groszy.

A jak wyglądają wypłaty?

I tu panują stosunki wprost nieprawdopodobne. Robotnicy nieraz 3 i 4 miesiące oczekiwać muszą na wypłatę zarobku, przyczem pracodawcy, posiadający sklepy spożywcze, zmuszają ich do odbierania swych płac w postaci produktów spożywczych po cenach znacznie wyższych niż gdziekolwiek indziej.

Nierzadkie są również nadużycia przy takich masowych wypłatach, gdy przedsiębiorcy, wykorzystując brak wykształcenia mas robotniczych, mylą się na swoją korzyść w obliczeniach o kilkanaście złotych.

Zubożenie mas robotniczych, spowodowane w ten sposób, odbija się w skutkach nietylko na zdrowiu pracowników i ich rodzin, ale godzi i w oświatę powszechną, bowiem dzieci Sochocinian nie chodzą do szkoły, nie mając książek, ani odzieży, a zmuszone do pomocy rodzicom w ich ciężkiej akordowej robocie, gdyż już w 7-ym roku życia rozpoczynają pracę.

CZY ROBOTNICY STWORZĄ SPÓŁDZIELNIĘ WYTWÓRCZĄ?

Wobec tak krytycznych warunków, robotnicy sochocińscy, zrzeszeni w Związku Robotników Przemysłu Odzieżowego, przystąpili do akcji, zmierzającej do zawarcia umowy zbiorowej z pracodawcami.

Naczelnem zadaniem tej akcji jest powrót do warsztatów fabrycznych, tymczasem jednak odbywają się konferencje nad doraźną poprawą bytu robotniczego. I tak na zebraniu Zw. Zawod. Robotników Przemysłu Odzieżowego w dn. 20 bm. zapadła uchwała, w której robotnicy, idąc po linji solidarności zawodowej, zobowiązali się do przestrzegania 8-godzinnego dnia pracy, aby w ten sposób podzielić się zarobkiem z liczną rzeszą sochocińskich bezrobotnych. Poczynione zostały również kroki celem zmiany w cenniku płac pracowniczych.

Jeśli umowa zbiorowa z pracodawcami nie dojdzie do skutku i nie zajdzie poprawa w warunkach egzystencji chałupnictwa guziczarskiego, robotnicy mają jeszcze przed sobą drogę stworzenia własnej spółdzielni wytwórczej, przyczem, za pośrednictwem Związku starać się będą o fundusze potrzebne na jej prowadzenie.

CZASOPISMA SAMORZĄDOWE

NR. 1 WARSZAWA, 15 STYCZNIA 1927 R. IV (IX)

PRACOWNIK SAMORZĄDOWY

PISMO POŚWIĘCONE SPRAWOM PRACOWNIKÓW SAMORZĄDU MIEJSKIEGO, POWIATOWEGO I WIEJSKIEGO

WYCHODZI 15 i 30 KAŻDEGO MIESIĄCA

REDAKCJA I ADMINISTRACJA WARSZAWA, UL. ŻÓRAWIA 27. TELEF. 402-20 KONTO CZEKOWE w P. K. O.: 4601.

PRZEDPŁATA: NA ROK — 10 ZŁ. NA PÓŁ ROKU — 5 ZŁ., NA KWARTAŁ — 2 1/2 ZŁ. OGŁOSZ.: 1 str.—200 zł., 1/2 str.—100 zł., 1/4 str.—60 zł.

SAMORZĄD

TYGODNIK POŚWIĘCONY SPRAWOM SAMORZĄDU TERYTORJALNEGO

RENUMERATA ROCZNA 30 ZŁOTYCH, OD 6 EGZEMPLARZY 25 ZŁ. NUMER POJEDYNCZY 60 GROSZY. KONTO CZEKOWE w P. K. O. 52.020

REDAKCJA I ADMINISTRACJA WARSZAWA, MARSZAŁKOWSKA 81 a. TELEFONY: REDAKCJA 9-66-06, ADMINISTRACJA 9-61-92. Redakcja rękopisów nadesłanych nie zwraca.

Ceny ogłoszeń: Strona w tekście: 350 zł. 1/2 — str. 175 zł. — 1/4 str. 87 zł. 50 gr. Poza tekstem za str. 250 zł. — 1/2 str. 125 zł., 1/4 str. 62 zł. 50 gr. Publikacje bilansów o 50% drożej. Ogłoszenia instytucyj komunalnych (dostarczone bezpośrednio do Administracji) za str. 120 zł., 1/2 str. 60 zł. — 1/4 str. 30 zł.

Redaktor — Dr. Maurycy Zdzisław Jaroszyński.

ROK XVI. WARSZAWA, 21 PAŹDZIERNIKA 1934 r. Nr. 42

SPIS TREŚCI: Nr. 42. Blaski i cienie gospodarki samorządowej — *St. Gliszczyński.* Reforma prawa o komunalnych kasach oszczędności — *Samorządowiec.* Melioracje bez odpowiednich podstaw naukowych — *Inżynier.* Co piszą inni: Szkodliwe dziwolągi — *r.* Życie komunalne związki rolnicze — *r.* Sprawy bieżące. Wiadomości gospodarcze. Poradnik samorządowy. Przegląd wy...

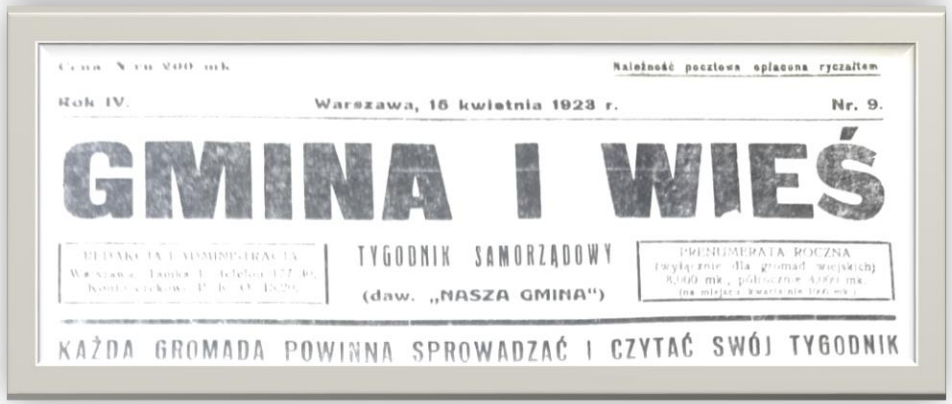
Cena N-ru 200 mk. Należność pocztowa opłacona ryczałtem

Rok IV. Warszawa, 16 kwietnia 1923 r. Nr. 9.

GMINA I WIEŚ

REDAKCJA I ADMINISTRACJA Warszawa, Tamka 1. Telefon 177-46. Konto czekowe P. K. O. 15291.

TYGODNIK SAMORZĄDOWY (daw. „NASZA GMINA")

PRENUMERATA ROCZNA (wyłącznie dla gromad wiejskich) 8,000 mk., półrocznie 4,000 mk. (na miejscu kwartalnie 1/2 rocz.).

KAŻDA GROMADA POWINNA SPROWADZAĆ I CZYTAĆ SWÓJ TYGODNIK

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem. Rok III.

Cena 3 Zł. WARSZAWA, STYCZEŃ 1931 ROKU.

PRZEBOJ

ILUSTROWANE CZASOPISMO REGJONALNE POŚWIĘCONE SAMORZĄDOM I UBEZPIECZENIOM SPOŁECZNYM

REDAKCJA i ADMINISTRACJA: WARSZAWA, DŁUGA 26 — TELEFON 413-26. REDAKTOR PRZYJMUJE CODZIENNIE OD GOZ. 11—2 i OD 3—4 PP. — P. K. O. 23.605.

OSIĄGNIĘCIA SAMORZĄDU II RP

- **Kłopoty gospodarcze, rządy autorytarne, niestabilność finansów nie sprzyjała samorządom.**
- **Ogromnym wyzwaniem był analfabetyzm, brak infrastruktury drogowej, zacofanie polskiej wsi.**
- **Symbolem osiągnięć samorządu II RP były liczne nowe drogi, nowe budynki szkolne, gmachy użyteczności publicznej.**
- **Wszystko to osiągnięto w okresie 20 lat, w zasadzie bez środków zewnętrznych, głównie własnym wysiłkiem.**

- Straż ogniowa – duma każdej ówczesnej gminy

OSIĄGNIĘCIA SAMORZADU II RP

- Samorząd gminny to była swoista szkoła dla całego zastępu społeczników tamtej epoki.
- Polska gmina była siedzibą ogromnej liczby stowarzyszeń i organizacji o różnym charakterze.
- Powszechna działalność społeczna była normą tamtych czasów, prym wiedli samorządowcy.
- Nastawiona patriotycznie społeczność wiejska, a szczególnie młodzież, zdała egzamin w okresie II wojny światowej.
- Wojna i lata następne zniweczyły liczne osiągnięcia samorządu lat 1918-1939.

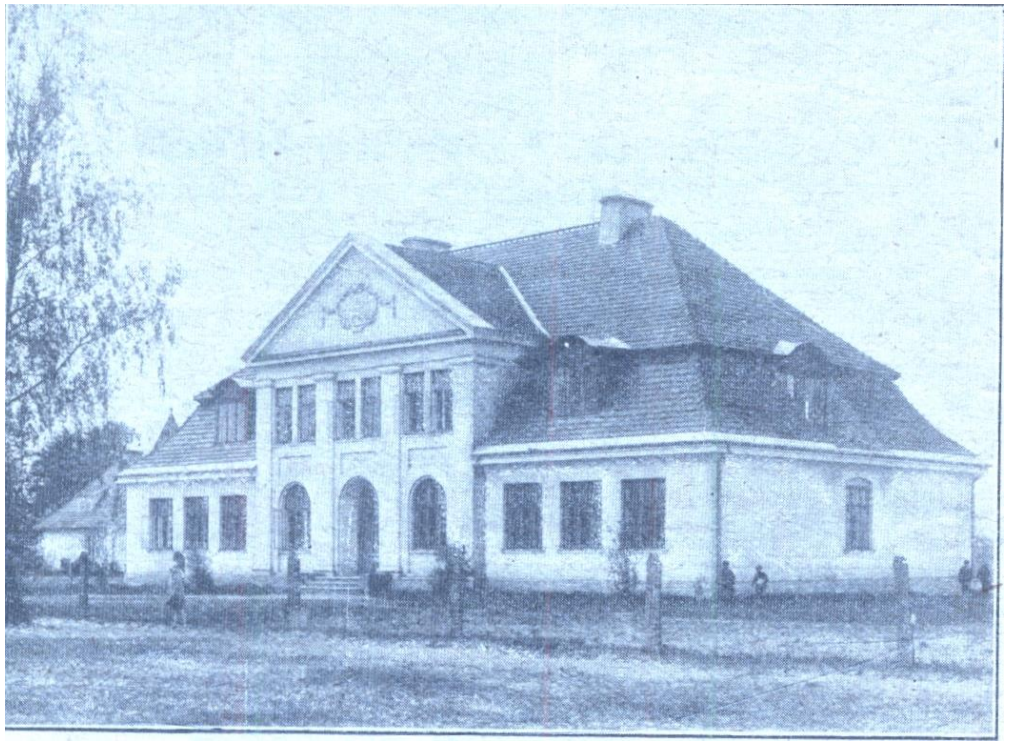

II WOJNA ŚWIATOWA

- W dniu 1 września 1939 roku wybuchła I wojna światowa.
- Wkrótce wojska niemieckie zajęły Sochocin k i okolice.
- Powiat płoński włączono bezpośrednio do III Rzeszy (rejencja ciechanowska (*Regierungsbezirk Zichenau*)).
- Zachowano podział na powiaty.
- Na czele powiatów stali niemieccy landraci. W rejencji ciechanowskiej utrzymano podział na gminy, ale połączono je w tak zwane obwody urzędowe (*Amtsbezirke*).
- Polscy urzędnicy pracowali w nich tylko na podrzędnych stanowiskach, o ile znali język niemiecki.
- W rejencji ciechanowskiej zamknięto polskie szkoły i biblioteki.
- Na porządku dziennym była walka z polską kulturą.

LATA 1944-1945

- W 1945 roku zakończyła się niemiecka okupacja.
- Niedługo potem odrodził się samorząd lokalny, granice powiatów i gmin nie uległy zmianom.
- Pod osłoną Armii Czerwonej władzę w Polsce przejmowały siły komunistyczne.
- W Lublinie (od 1944 roku) funkcjonował Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego (PKWN) pełniący rolę rządu.
- Powrócono do dawnych podziałów administracyjnych.

MANIFEST
i pierwsze dekrety Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego

DEKRET
Krajowej Rady Narodowej o utworzeniu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego

Rozpoczęły się decydujące walki o wypędzenie z Polski niemieckich najeźdźców. W obliczu tych historycznych wydarzeń KRAJOWA RADA NARODOWA powołuje POLSKI KOMITET WYZWOLENIA NARODOWEGO jako tymczasową władzę wykonawczą dla kierowania walką wyzwoleńczą narodu, zdobycia niepodległości i odbudowy państwowości polskiej.

Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego powołany zostaje w składzie następującym:

Przewodniczący i kierownik resortu spraw zagranicznych — EDWARD BOLESŁAW OSUBKA-MORAWSKI
Wiceprzewodniczący, kierownik resortu rolnictwa i reform rolnych — ANDRZEJ WITOS
Wiceprzewodnicząca — WANDA WASILEWSKA
Kierownik resortu obrony narodowej — generał broni MICHAŁ ROLA-ŻYMIERSKI
Zastępca kierownika resortu obrony narodowej — generał dywizji ZYGMUNT BERLING
Kierownik resortu administracji publicznej — STANISŁAW KOTEK-AGROSZEWSKI
Kierownik resortu gospodarki narodowej i finansów — JAN STEFAN HANEMAN
Kierownik resortu sprawiedliwości — JAN CZECHOWSKI
Kierownik resortu bezpieczeństwa publicznego — STANISŁAW RADKIEWICZ
Kierownik resortu pracy, opieki społecznej i zdrowia — dr. BOLESŁAW DROBNER
Kierownik resortu komunikacji, poczt i telegrafu — inż. JAN MICHAŁ GRUBECKI
Kierownik resortu odszkodowań wojennych — dr. EMIL SOMMERSTEIN
Kierownik resortu oświaty — dr. STANISŁAW SKRZESZEWSKI
Kierownik resortu kultury i sztuki — WINCENTY RZYMOWSKI
Kierownik resortu informacji i propagandy — dr. STEFAN JĘDRYCHOWSKI

Krajowa Rada Narodowa poleciła Polskiemu Komitetowi Wyzwolenia Narodowego ustalić swą tymczasową siedzibę na terenach wyzwolonych.

Do Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego Krajowa Rada Narodowa delegowała działaczy ruchu podziemnego, którzy przedarli się przez linję frontu, oraz działaczy Polonji Radzieckiej.

5-ciu członków Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego pozostaje pod okupacją niemiecką, gdzie kieruje walką wyzwoleńczą i zapewnia łączność z Krajową Radą Narodową.

Nazwiska tych 5-ciu członków Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego ze względów zrozumiałych nie mogą być ujawnione.

Warszawa, 21 lipca 1944 r.

KRAJOWA RADA NARODOWA

LATA POWOJENNE

Mapa z 1946 roku

Spis powszechny 1946

Miasta Gminy wiejskie	Ludność					
				w wieku lat		
	ogółem	mężczyźni	kobiety	poniżej 18	18-59	60 i więcej
Pow. Płońsk — *County Płońsk*						
Miasto						
Płońsk	7758	3402	4356	2812	4366	580
Gminy wiejskie						
Błędówko	3469	1653	1816	1372	1785	312
Modzele	5946	2816	3130	2418	3058	470
Naruszewo	7751	3667	4084	2984	4052	715
Sarbiewo	7132	3427	3705	2736	3750	646
Sarnowo	3971	1917	2054	1488	2103	380
Sielec	7147	3483	3664	2776	3744	627
Sochocin	8460	4112	4348	3227	4455	778
Stróżęcin	5472	2638	2834	2095	2875	502
Szumlin	4553	2206	2347	1820	2398	335
Wójty-Zamoście	4610	2215	2395	1725	2484	401
Wychodź	6165	3030	3135	2467	3209	489
Załuski	7199	3471	3728	2823	3823	553

SOCHOCIN W OKRESIE POWOJENNYM

- II wojna światowa spowodowała regres wielu małych miasteczek.
- Zabrakło wielu rzemieślników, właścicieli sklepików i straganów.
- Opuszczone nieruchomości przejmowało państwo, wiele z nich niszczało bez remontów.
- Handel i dużą część usług przejęły spółdzielcze i państwowe instytucje.
- Jednostki te cechowały się słabym zaopatrzeniem i niską jakością usług.
- Jedynie cykliczne targi powodowały ożywienie niewielkich osad miejskich.

USTRÓJ SAMORZĄDOWY 1944-1950

- **Jesienią 1944 roku PKWN wydał dekrety o utworzeniu rad narodowych wzorowanych na doświadczeniach radzieckich.**
- **Był to organ kolegialny, który przejął funkcję rad gmin wybieranych dotychczas w demokratyczny sposób.**
- **Rady narodowe liczyły od 16 do 36 członków.**
- **Członków rad narodowych wybierały partie polityczne i inne „legalne" organizacje.**
- **Członkami rad narodowych zostawały osoby sprzyjające nowym porządkom w kraju.**
- **Pracami rad narodowych kierowało prezydium z przewodniczącym na czele.**

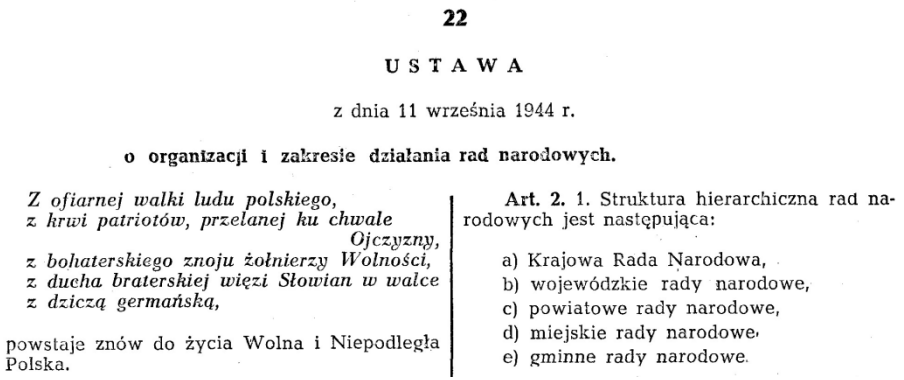

22

USTAWA

z dnia 11 września 1944 r.

o organizacji i zakresie działania rad narodowych.

Z ofiarnej walki ludu polskiego,
z krwi patriotów, przelanej ku chwale Ojczyzny,
z bohaterskiego znoju żołnierzy Wolności,
z ducha braterskiej więzi Słowian w walce
z dziczą germańską,

powstaje znów do życia Wolna i Niepodległa Polska.

Art. 2. 1. Struktura hierarchiczna rad narodowych jest następująca:

a) Krajowa Rada Narodowa,
b) wojewódzkie rady narodowe,
c) powiatowe rady narodowe,
d) miejskie rady narodowe,
e) gminne rady narodowe.

USTRÓJ SAMORZĄDOWY1944-1950

- **Do 1950 roku formalnie funkcjonował samorząd i przedwojenne rozwiązania dotyczące ustroju gmin z dodaniem rad narodowych w miejsce rad gmin.**
- **Nadal działał zarząd gminy z wójtem, jednak rola zarządów była obniżana na korzyść rad narodowych i prezydiów.**
- **Działały także biura zarządów gmin (urzędy gmin) z sekretarzem na czele.**
- **W tym okresie wzrastała biurokracja.**

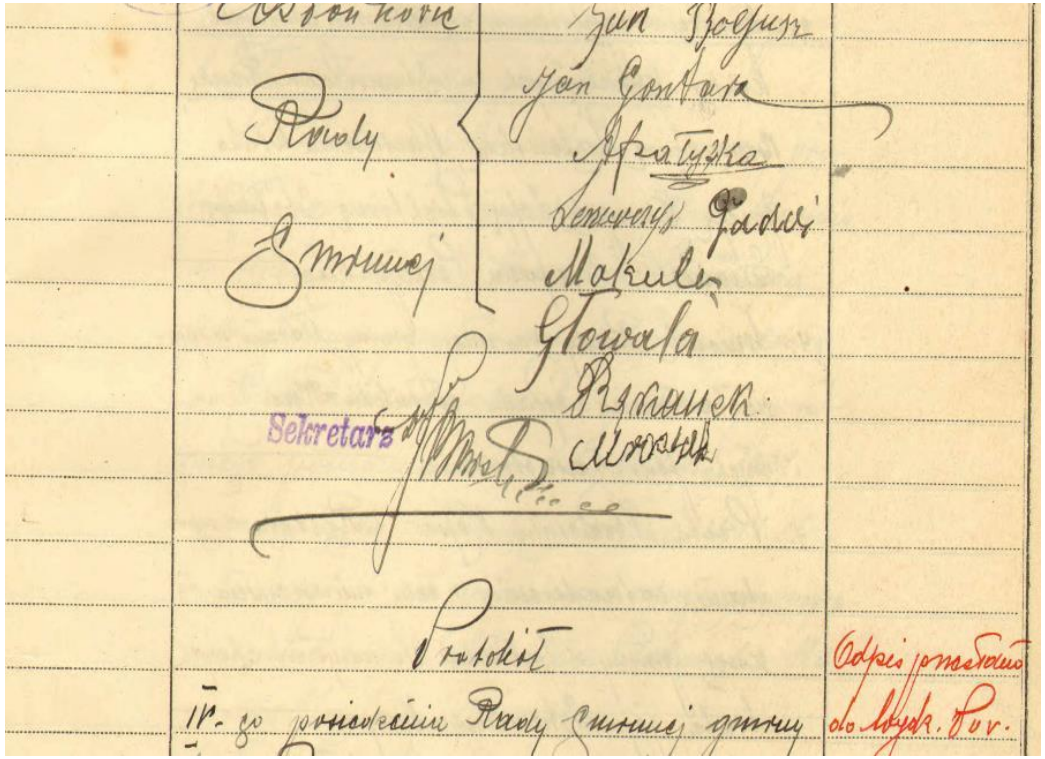
Protokół

POLITYKA GOSPODARCZA 1950-1956

- Pierwsza połowa lat 50. XX wieku to bardzo trudny okres dla polskiej wsi.
- Władze stawiały na kolektywną własność gruntu, promowano spółdzielnie rolnicze, państwowe gospodarstwa rolne.
- Gwałtownie podniesiono podatki od własności gruntów, szczególnie dotkliwe dla większych gospodarstw.
- Narzucono obowiązkowe dostawy (kontyngenty) w postaci: mięsa, mleka, zboża i ziemniaków.

PLAKATY Z EPOKI

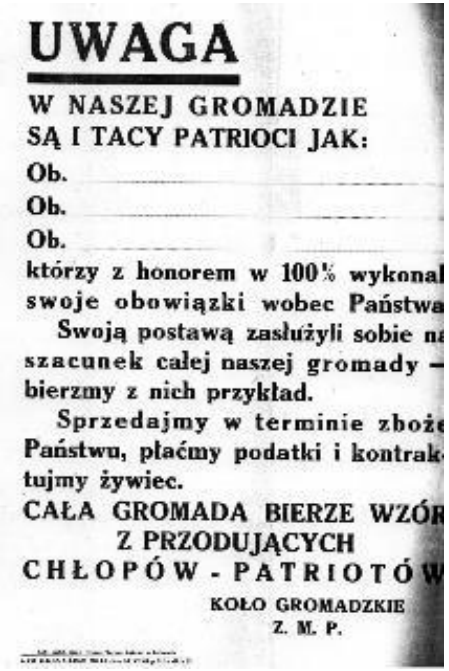

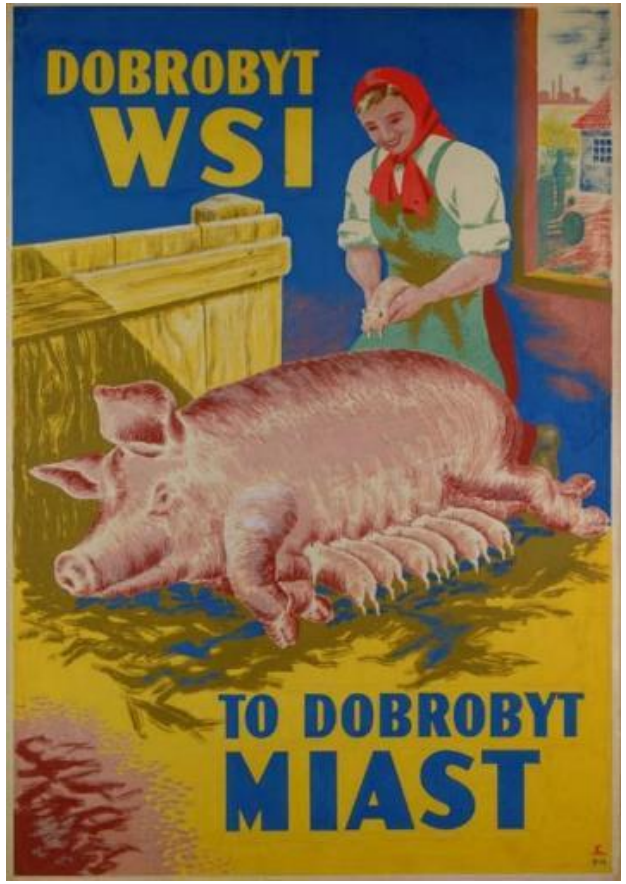

USTRÓJ GMINY 1950-1954

- **W 1950 roku zlikwidowano samorząd terytorialny w Polsce, pozostawiono jednak okręgi gminne.**
- **Zlikwidowano urzędy wójtów i zarządy gmin.**
- **Wszelkie uprawnienia przejęły rady narodowe i prezydia rad narodowych, które na co dzień kierowały pracami gmin.**
- **Władze gmin zajmowały się głównie ściąganiem podatków i obowiązkowych dostaw.**

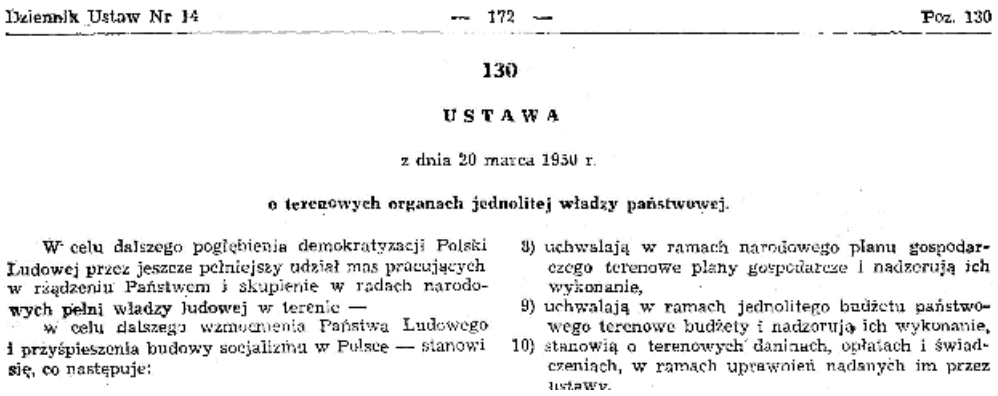

Dziennik Ustaw Nr 14 — 172 — Poz. 130

130

USTAWA

z dnia 20 marca 1950 r.

o terenowych organach jednolitej władzy państwowej.

W celu dalszego pogłębienia demokratyzacji Polski Ludowej przez jeszcze pełniejszy udział mas pracujących w rządzeniu Państwem i skupienie w radach narodowych pełni władzy ludowej w terenie —

w celu dalszego wzmocnienia Państwa Ludowego i przyśpieszenia budowy socjalizmu w Polsce — stanowi się, co następuje:

8) uchwalają w ramach narodowego planu gospodarczego terenowe plany gospodarcze i nadzorują ich wykonanie,
9) uchwalają w ramach jednolitego budżetu państwowego terenowe budżety i nadzorują ich wykonanie,
10) stanowią o terenowych daninach, opłatach i świadczeniach, w ramach uprawnień nadanych im przez ustawy.

WYKAZ GROMAD (SOŁECTW) Z 1952 ROKU

Gminy	Gromady
7. Sochocin	
	1. Baraki
	2. Biele-Brzeźnica
	3. Bolęcin
	4. Budy Gutarzewskie
	5. Cieciórki
	6. Ciemniewo
	7. Ćwiklin
	8. Drożdżyn
	9. Gromadzyn
	10. Gutarzewo
	11. Idzikowice
	12. Jesionka
	13. Jędrzejewo
	14. Kępa
	15. Kołoząb
	16. Kondrajec
	17. Kownaty
	18. Koziminy Nowe
	19. Koziminy-Stachowo
	20. Koziminy Stare
	21. Kuchary Żydowskie
	22. Lisewo
	23. Michowo
	24. Milewo
	25. Pruszkowo
	26. Przepitki
	27. Salomonka
	28. Smardzewo
	29. Sochocin
	30. Sochocin kol.
	31. Strachowo
	32. Strubiny
	33. Ślepowrony
	34. Wierzbówiec-Koliszewo
	35. Wierzbówiec Nowy
	36. Wierzbówiec-Podsmardzewo
	37. Zielona
	38. Żelechy

MAPA Z 1952 ROKU

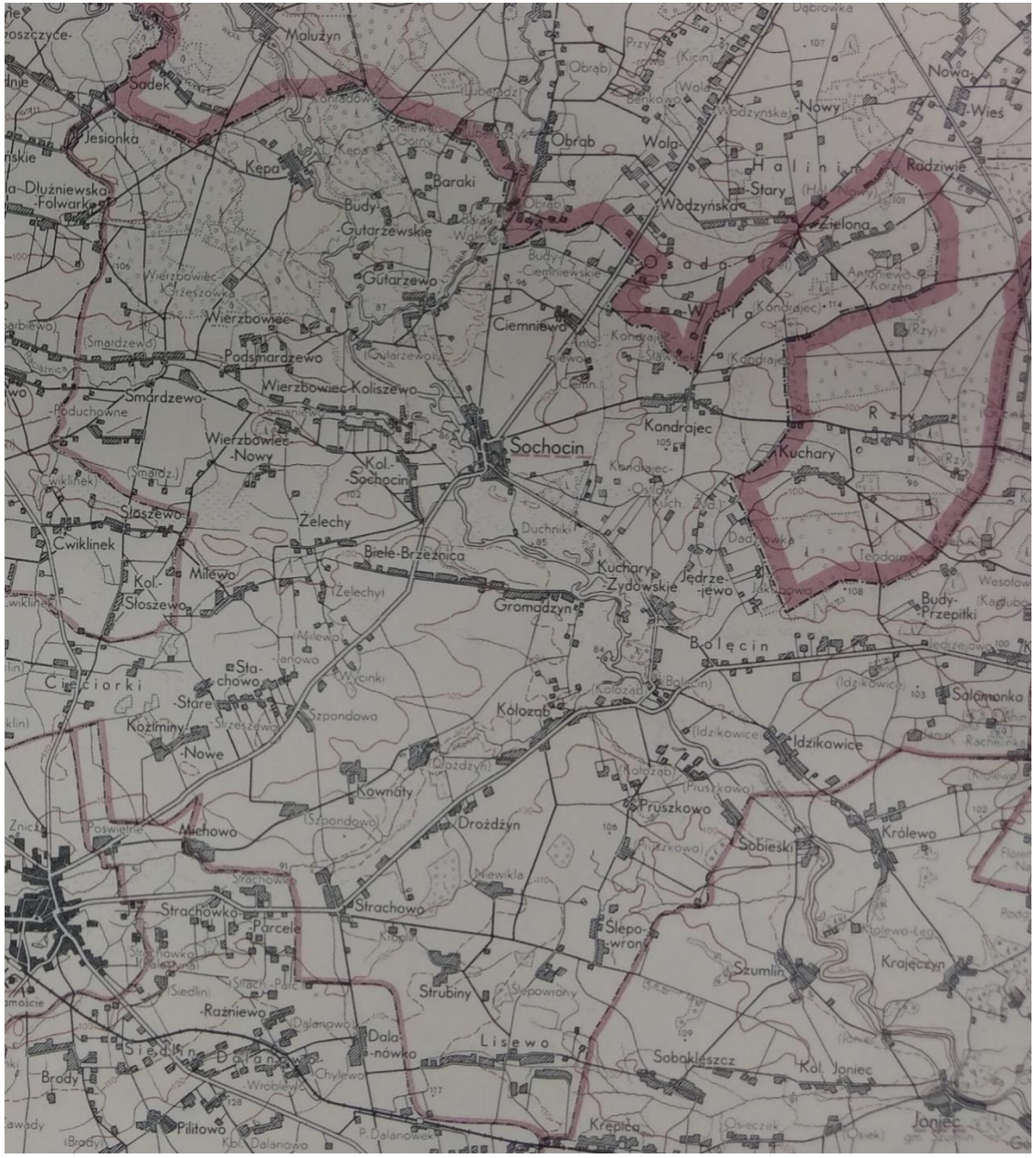

REFORMA GROMADZKA 1954 ROKU

- **W 1954 roku postanowiono upodobnić nasz kraj do ZSRR i wprowadzono niewielkie jednostki – gromady w miejsce zlikwidowanych gmin.**
- **Gromady miały stać się zalążkiem kołchozów - dużych kolektywnych gospodarstw wzorowanych na ZSRR.**
- **Z czasem rozpoczęto proces komasacj gromad w większe jednostki (większe gromady).**

191

USTAWA

z dnia 25 września 1954 r.

o reformie podziału administracyjnego wsi i powołaniu gromadzkich rad narodowych.

W celu:

— włączenia coraz szerszych rzesz pracujących chłopów do udziału w rządzeniu Państwem, rozwijania ich twórczej inicjatywy i aktywności dla pomnażania dobrobytu i kultury wsi,

— sprawniejszego zaspokajania potrzeb materialnych i kulturalnych ludności,

— dalszego zbliżenia organów władzy państwowej do najszerszych mas pracujących wsi — stanowi się, co następuje:

Rozdział 1.

Utworzenie gromad.

Art 1.

W miejsce dotychczasowych gmin i gromad tworzy się nowe gromady, jako jednostki podziału administracyjnego wsi.

Art. 2.

W skład gromady powinny wchodzić wsie, położone na terenie jednej gminy lub sąsiadujących ze sobą gmin, powiązane komunikacyjnie oraz posiadające wspólne urządzenia gospodarcze, kulturalne lub zdrowotne.

GROMADY

- Gromady liczyły do 3 tysięcy mieszkańców i obejmowały po kilka dotychczasowych gromad (sołectw).
- Organem uchwałodawczym stała się gromadzka rada narodowa licząca kilkunastu członków wybieranych w powszechnych (sterowanych) wyborach.
- Wybory przeprowadzono w latach 1954,1958,1961, 1965 i 1969.
- Gromadzka rada narodowa zbierała się na sesjach co miesiąc, wybierała ze swego grona prezydium oraz komisje.
- Gromadą kierował przewodniczący wraz z prezydium,
- Funkcjonowało biuro gromadzkie na czele z sekretarzem.

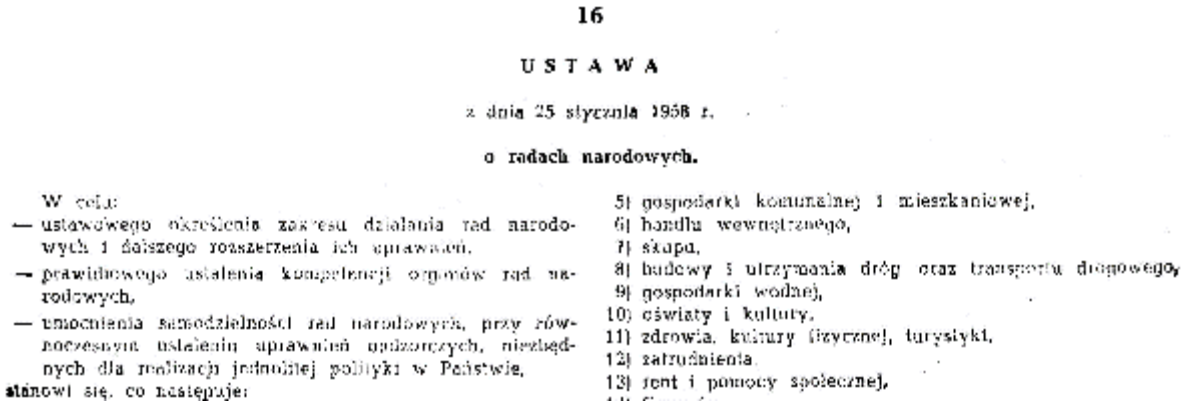

16

USTAWA

z dnia 25 stycznia 1958 r.

o radach narodowych.

W celu:
— ustawowego określenia zakresu działania rad narodowych i dalszego rozszerzenia ich uprawnień,
— prawidłowego ustalenia kompetencji organów rad narodowych,
— umocnienia samodzielności rad narodowych, przy równoczesnym ustaleniu uprawnień nadzorczych, niezbędnych dla realizacji jednolitej polityki w Państwie,
stanowi się, co następuje:

5) gospodarki komunalnej i mieszkaniowej,
6) handlu wewnętrznego,
7) skupu,
8) budowy i utrzymania dróg oraz transportu drogowego,
9) gospodarki wodnej,
10) oświaty i kultury,
11) zdrowia, kultury fizycznej, turystyki,
12) zatrudnienia,
13) rent i pomocy społecznej,

GŁOSOWANIE DO RAD NARODOWYCH W KOMISJI WIEJSKIEJ

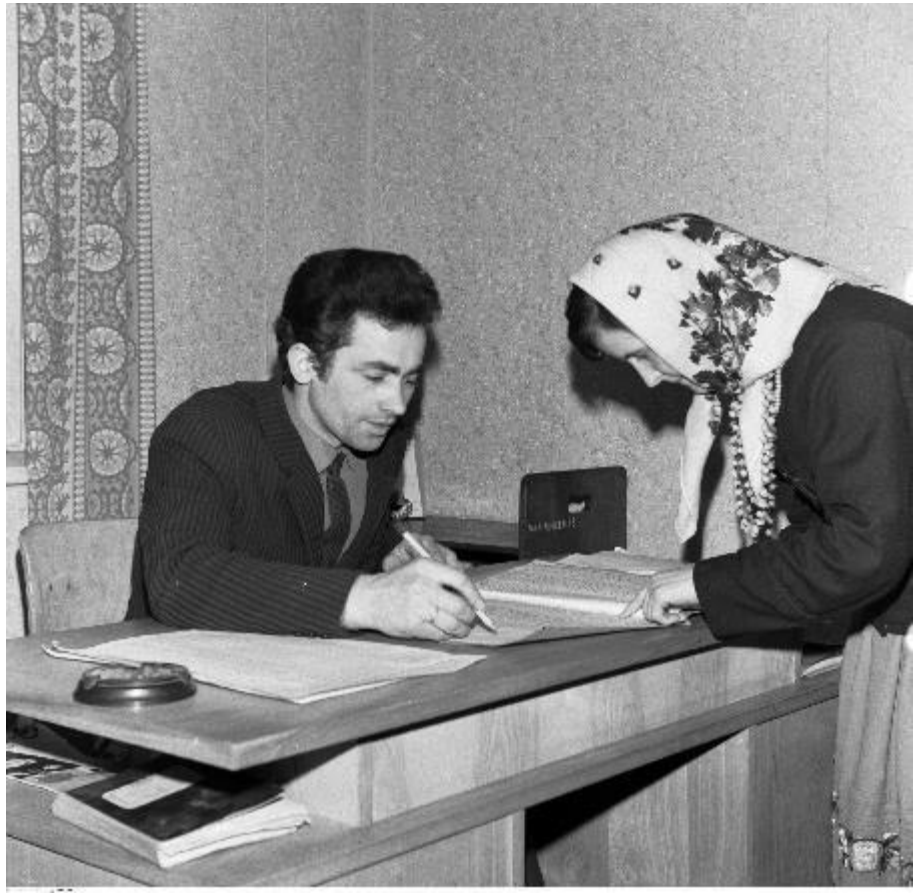

POLITYKA GOSPODARCZA PO 1956 ROKU

- W tym okresie promowano kółka rolnicze (zrzeszenia rolników), które były pionierami w dziedzinie mechanizacji.
- Po 1956 roku (epoka Władysława Gomułki, z prawej) zrezygnowano z forsownej kolektywizacji rolnictwa.
- Obniżono podatki od gospodarstw rolnych.
- Zrezygnowano z części obowiązkowych dostaw, zmniejszono ich wymiary.
- Władze postawiły na szkolenia rolnicze i promowanie alternatywnych upraw (np. warzywnictwo).
- Powyższe decyzje pozwoliły na, w miarę normalne, funkcjonowanie prywatnych gospodarstw rolnych.

GROMADY W OKOLICY SOCHOCINA

Nazwa gromady	Okres działalności
SOCHOCIN	1954-1972
DALANÓWKA	1954-1959
KOŁOZĄB	1954-1968
MILEWO	1954-1959
NOWA WIEŚ	1954-1959
SMARDZEWO	1954-1956
STRACHÓWKO (od 1960 roku WÓJTY ZAMOŚCIE)	1954-1972
SZEROMINEK	1954-1959

NAGŁÓWEK AKTU POWOŁANIA GROMAD

DZIENNIK URZĘDOWY
WOJEWÓDZKIEJ RADY NARODOWEJ
W WARSZAWIE

Warszawa, 1 grudnia 1954 r. Nr 11 Poz. 67—71

TREŚĆ:

POZ. PRZEPISY OBOWIĄZUJĄCE:

67 Zarządzenie Nr Or.V-O/1/54 Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Warszawie z dnia 29 listopada 1954 r. w sprawie ogłoszenia uchwał Wojewódzkiej Rady Narodowej w Warszawie z dnia 5 października 1954 r., dotyczących reformy podziału administracyjnego wsi.

68 Wyciąg z Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 października 1954 r. w sprawie zmiany granic niektórych województw, ogłoszonego w Dzienniku Ustaw Nr 49 z dnia 13 listopada 1954 r. pod poz. 251.

69 Wyciąg z Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 października 1954 r. w sprawie zmiany granic niektórych powiatów, ogłoszonego w Dzienniku Ustaw Nr 49 z dnia 13 listopada 1954 r. pod poz. 252.

70 Wyciąg z Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 października 1954 r. w sprawie utworzenia osiedli, ogłoszonego w Dzienniku Ustaw Nr 49 z dnia 13 listopada 1954 r. pod poz. 253.

71 Wyciąg z Rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 7 października 1954 r. w sprawie zaliczenia niektórych gromad w poczet miast, ogłoszonego w Dzienniku Ustaw Nr 49 pod poz. 254.

POWOŁANIE GROMAD

UCHWAŁA Nr VI/10/14/54

WOJEWÓDZKIEJ RADY NARODOWEJ W WARSZAWIE

z dnia 5 października 1954 r.

w sprawie podziału na nowe gromady powiatu płońskiego

Na podstawie art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 25 września 1954 r. o reformie podziału administracyjnego wsi i powołaniu gromadzkich rad narodowych (Dz. U. Nr 43 poz. 191) Wojewódzka Rada Narodowa w Warszawie uchwala co następuje:

§ 1. W powiecie płońskim, województwie warszawskim tworzy się następujące gromady:

7. gromadę **Dalanówko** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Dalanówku; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Cempkowo, Dalanówko, Michalinek, Młyńsk, Poczernin, Raźniewo z gminy Wójty Zamoście oraz gromad: Lisewo, Strubiny z gminy Sochocin;

19. gromadę **Kołoząb** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Kołozębiu; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Bolęcin, Drożdżyn, Jędrzejewo, Kołoząb, Kuchary-Żydowskie, Pruszkowo, Ślepowrony z gminy Sochocin;

27. gromadę **Milewo** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Milewie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Cieciurki, Koziminy Nowe, Koziminy-Stachowo, Koziminy Stare, Milewo, Żelechy z gminy Sochocin oraz obszary gromad: Ćwiklinek, Słoszewo, Słoszewo Kolonia z gminy Sarbiewo;

34. gromadę **Smardzewo** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Smardzewie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Jesienka, Kępa, Smardzewo, Wierzbówiec-Nowy, Wierzbówiec-Podsmardzewo z gminy Sochocin;

POWOŁANIE GROMAD

UCHWAŁA Nr VI/10/14/54

WOJEWÓDZKIEJ RADY NARODOWEJ W WARSZAWIE

z dnia 5 października 1954 r.

w sprawie podziału na nowe gromady powiatu płońskiego

Na podstawie art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 25 września 1954 r. o reformie podziału administracyjnego wsi i powołaniu gromadzkich rad narodowych (Dz. U. Nr 43 poz. 191) Wojewódzka Rada Narodowa w Warszawie uchwala co następuje:

§ 1. W powiecie płońskim, województwie warszawskim tworzy się następujące gromady:

37. gromadę **Strachówko** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Strachówku; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Siedlin, Strachówko z gminy Wójty-Zamoście oraz gromad: Kownaty, Michowo, Strachowo z gminy Sochocin;

40. gromadę **Szerominek** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Szerominku; w skład nowoutworzonej gromady wchodzą obszary dotychczasowych gromad: Arcelin, Kluczewo, Rakowo, Siekluki, Szeromin, Szerominek z gminy Wójty-Zamoście oraz gromady Ćwiklin z gminy Sochocin;

MAPA PODZIAŁU GROMADZKIEGO W 1955 ROKU

ADMINISTRACJA LAT 60. XX WIEKU

- **Gromady funkcjonowały do 1972 roku.**
- **Gromady były słabo zarządzane i posiadały niewielkie uprawnienia.**
- **O wszelkich inwestycjach decydowały władze powiatowe (powiatowe rady narodowe).**
- **Po prawej mapa podziału powiatowego z 1968 roku.**

REFORMA GMINNA 1972-1973

- W 1972 roku rozpoczęto przygotowania do reformy administracji lokalnej.
- W ramach powiatów powołano na nowo gminy, odtwarzając często dawne jednostki administracyjne (z przed 1954 roku).
- Stawiano na silne i duże jednostki.
- Reforma gminna weszła w życie z dniem 1 stycznia 1973 roku.
- Organem uchwałodawczym była gminna rada narodowa wybierana w wyborach powszechnych (1973,1978,1984, 1988).

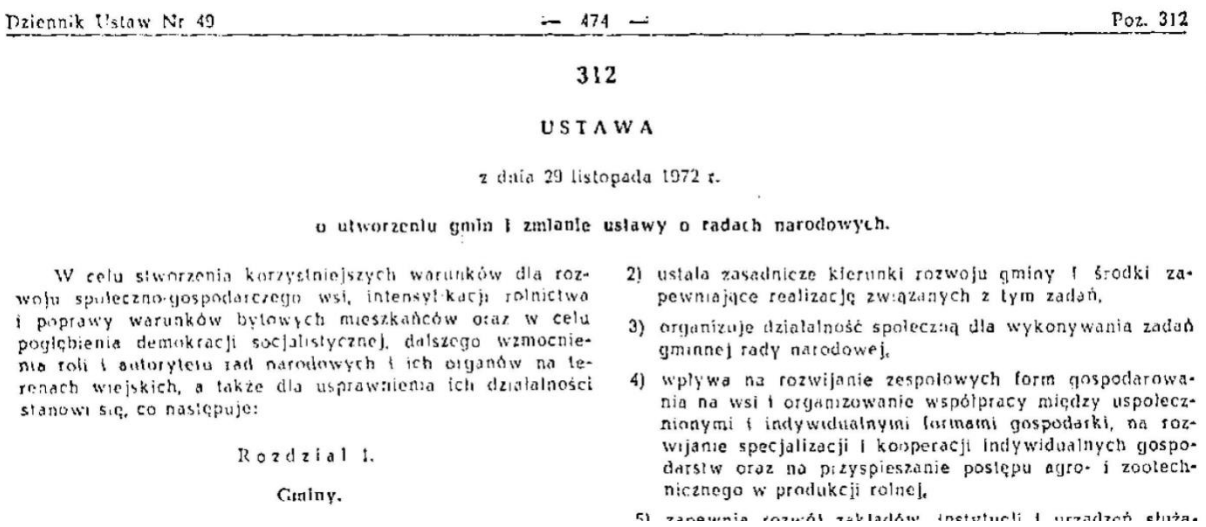

Dziennik Ustaw Nr 49 — 474 — Poz. 312

312

USTAWA

z dnia 29 listopada 1972 r.

o utworzeniu gmin i zmianie ustawy o radach narodowych.

W celu stworzenia korzystniejszych warunków dla rozwoju społeczno-gospodarczego wsi, intensyfikacji rolnictwa i poprawy warunków bytowych mieszkańców oraz w celu pogłębienia demokracji socjalistycznej, dalszego wzmocnienia roli i autorytetu rad narodowych i ich organów na terenach wiejskich, a także dla usprawnienia ich działalności stanowi się, co następuje:

Rozdział 1.

Gminy.

2) ustala zasadnicze kierunki rozwoju gminy i środki zapewniające realizację związanych z tym zadań,

3) organizuje działalność społeczną dla wykonywania zadań gminnej rady narodowej,

4) wpływa na rozwijanie zespołowych form gospodarowania na wsi i organizowanie współpracy między uspołecznionymi i indywidualnymi formami gospodarki, na rozwijanie specjalizacji i kooperacji indywidualnych gospodarstw oraz na przyspieszanie postępu agro- i zootechnicznego w produkcji rolnej,

REFORMA GMINNA CD.

- **Na gminnej rady narodowej stało prezydium z przewodniczącym.**
- **Nowością było ustanowienie naczelnika gminy, powoływanego przez wojewodę.**
- **Według wytycznych naczelnikami zostawały osoby z wykształceniem średnim lub wyższym, postawiono po raz pierwszy w ustroju lokalnym w Polsce na fachowość.**
- **Naczelnicy pełnili funkcje wykonawcze w stosunku do gminnej rady narodowej.**
- **Naczelnicy kierowali urzędem gminy.**
- **W urzędach gmin wprowadzono obowiązek posiadania średniego wykształcenia przez wszystkich pracowników**

2. Naczelnik gminy koordynując działalność jednostek państwowych i spółdzielczych oraz organizacji społecznych związanych bezpośrednio z realizacją zadań planu społeczno-gospodarczego rozwoju gminy:

1) ma prawo wglądu do projektów planów gospodarczych tych jednostek i zgłaszania wiążących wniosków dotyczących istotnych interesów gminy,
2) rozpatruje projekty inwestycji zamierzonych przez te jednostki na terenie gminy i zgłasza odpowiednie uwagi tym jednostkom lub ich jednostkom nadrzędnym oraz określa, jakie inwestycje mają być realizowane jako inwestycje wspólne i towarzyszące,
3) żąda od kierowników tych jednostek informacji i wyjaśnień w sprawach związanych z realizacją zadań ustalonych przez gminną radę narodową w planie społeczno-gospodarczego rozwoju gminy i wydaje wiążące polecenia w tym zakresie,

HIERARCHIA WŁADZ 1973-1984

Naczelnik

Sekretarz Biura UG

Kierownik USC

Szef GSR

Urząd gminy

USC

Gminna Służba Rolna

REFORMA ADMINISTRACJI

- W 1973 roku powołano gminę wiejską Sochocin w powiecie płońskim.
- W 1975 roku zlikwidowano funkcjonujące od wieków powiaty.
- Jedocześnie powołano małe województwa w miejsce dużych.
- Gmina Sochocin została przyłączona do województwa ciechanowskiego (małego).
- Województwo ciechanowskie funkcjonowało w latach 1975-1998.

NAGŁÓWEK AKTU POWOŁANIA GMIN

BIBLIOTEKA
UMCS
LUBLIN

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZKIEJ RADY NARODOWEJ

w WARSZAWIE

arszawa, dnia 12 grudnia 1972 r. Nr 20

83/8/1972/20

TREŚĆ

poz. 407 — Uchwała Nr XX/93/72 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Warszawie z dnia 1.XII.1972 r. w sprawie utworzenia gmin w województwie warszawskim.

poz. 408 — Uchwała Nr XX/94/72 w sprawie utworzenia wspólnych rad narodowych dla miast nie stanowiących powiatów i gmin w województwie warszawskim.

AKT POWOŁANIA GMINY SOCHOCIN

§ 16.

' powiecie płońskim, województwie warszawskim two-
się następujące gminy:

9. gminę **SOCHOCIN** z siedzibą gminnej rady narodowej w Sochocinie.

W skład nowoutworzonej gminy wchodzą obszary sołectw:

— Baraki, Biele, Bolęcin, Budy Gutarzewskie, Ciemniewo, Drożdżyn, Gromadzyn, Gutarzewo, Idzikowice, Jędrzejewo, Kępa, Koliszewo, Kolonia Sochocin, Kołoząb, Kondrajec, Kuchary, Kuchary Żydowskie, Milewo, Niewikla, Podsmardzewo, Pruszkowo, Rzy, Smardzewo, Sochocin, Ślepowrony, Wierzbówiec, Wycinki, Zelechy;

SZKOLNICTWO WIEJSKIE

- **W okresie powojennym szkolnictwo podstawowe znajdowało się w fatalnym stanie.**
- **Dominowały drewniane budynki szkolne, najczęściej wynajmowane.**
- **Dopiero w latach 60. XX wieku wielka akcja „Tysiąc Szkół na Tysiąclecie" zmieniła sytuacji polskiego szkolnictwa.**

- Typowa szkoła z okresu PRL-u

PRZEMIANY GOSPODARCZE

- Po 1970 roku, za czasów Edwarda Gierka, kraj przeżywał duże przemiany gospodarcze.
- Tereny wiejskie również skorzystały na zmianach.
- Zniesiono obowiązkowe dostawy płodów rolnych, władze zaczęły doceniać indywidualnych rolników.
- Zezwolono na zakup maszyn rolniczych przez rolników, dzięki polityce władz zaczęto budować nowe domy i budynki gospodarcze.
- Dekada Edwarda Gierka pozwoliła na modernizację polskiej wsi, mimo to jeszcze wiele było do zrobienia.

ZMIANY NA POLSKIEJ WSI

INFRASTRUKTURA WIEJSKA

- W latach 70. i 80. XX wieku rozpoczęto na większą skalę budowę wiejskich dróg.
- Właśnie stan dróg lokalnych był jedną z największych bolączek tamtych czasów na wsi.
- Drogi budowano tylko pod warunkiem, że większość kosztów pokryje lokalna społeczność w formie czynów społecznych lub składek.
- Mimo że stan dróg się poprawił to jeszcze bardzo wiele było do zrobienia.
- W niektórych gminach rozpoczęto budowę wodociągów.

LATA 80. XX WIEKU

- Od końca lat 70. XX wieku rozpoczął się kryzys gospodarczy, dotkliwy także na terenach wiejskich.
- Stan wojenny (1981) i próby reform nie przyniósł zmiany.
- Rok 1989 spowodował przemiany polityczne i gospodarcze, dla polskiej wsi był to bardzo ciężki okres.
- Na początku lat 90. gospodarka wiejska musiała przestawić się na nowy system gospodarczy.
- Początkowo przyniosło to często biedę i rozczarowanie.

ZMIANY W USTROJU WIEJSKIM

- W marcu 1990 uchwalono obecnie obowiązującą ustawę o samorządzie gminnym (początkowo jako ustawa o samorządzie terytorialnym).
- Dotychczas funkcjonujące gminy otrzymały osobowość prawną i stały się w pełni samorządowe.
- W maju 1990 roku przeprowadzono pierwsze wybory do rad gmin.
- W czerwcu i w lipcu 1990 roku wybrano władze gminne, w tym wójtów i zarządy gmin.
- Dla gmin wiejskich rozpoczął się nowy okres.

GMINA SOCHOCIN DZIŚ

- **Gmina Sochocin, od 1999 roku, należy do powiatu płońskiego w województwie mazowieckim.**
- **Obszar gminy to 119,67 km kwadratowych,**
- **Gminę zamieszkuje około 5 900 osób.**
- **Na wspólnotę samorządową składa się 28 sołectw.**
- **Wójtem gminy jest Jerzy Ryziński.**

- Herb gminy Sochocin

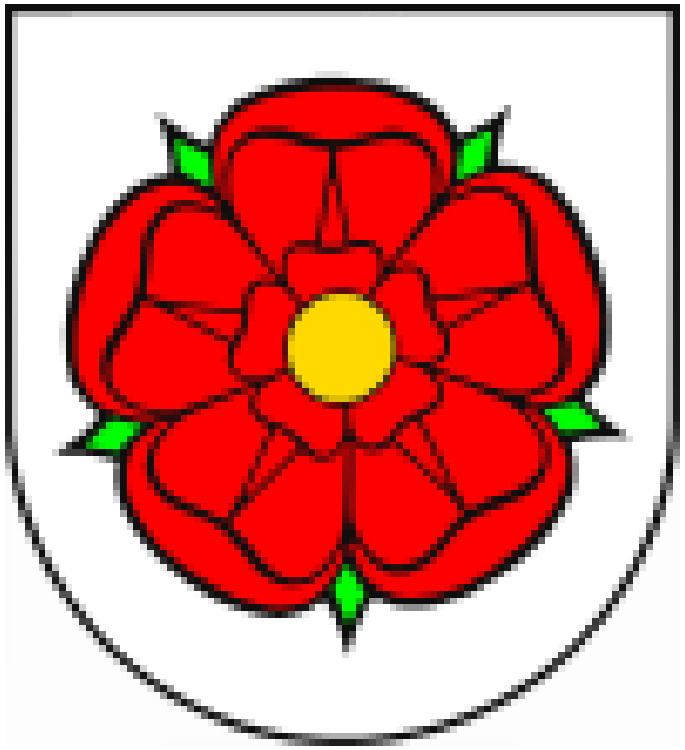

PRAWA MIEJSKIE

- **Co roku w Polsce kilka miast jest restytuowanych.**
- **Najczęściej są to dawne miasta, którym odebrano prawa miejskie po powstaniu styczniowym.**
- **W styczniu 2020 roku przybyło 4 miasta, do jednego z nich przyjedzie z tej okazji prezydent RP.**
- **Polscy naukowcy w 2015 roku przeprowadzili szerokie, ankietowe badania dotyczące warunków życia w nowych miastach.**
- **Badano 13 miast, którym nadano prawa miejskie w latach 2009-2014 (Barbara Konecka-Szydłowska, *Społeczno-gospodarcze uwarunkowania rozwoju miast restytuowanych* [w:] „Miasta zdegradowane i restytuowane w Polsce, geneza, rozwój, problemy", pod red. R. Krzysztofik i Mirek Dymitrow, University of Gothenburg, 2015).**

ODZYSKANIE PRAW MIEJSKICH

- **Wyniki badań naukowych są następujące:**
- **Wśród 13 miast restytuowanych na pytanie o poziom zadowolenia mieszkańców w tego typu miastach zdecydowanie „tak” odpowiedziało 45%, „raczej tak” 47%, „raczej nie” 6%, „zdecydowanie nie” 2%.**
- **Według ankietowanych odzyskanie praw miejskich stanowi impuls rozwojowy dla ich miejscowości.**

INFORMACJE KOŃCOWE

- Zdjęcia pochodzą ze zbiorów Narodowego Archiwum Cyfrowego,
- Opracował: Leszek Zugaj